آداب و سنن زندگی

از دیدگاه کتاب و سنت

مؤلف: عبدالرّحمن میوانی
مترجم: عبدالرّحمن محبّی

آداب وسنن زندگی

تألیف : عبدالرحمن محبی

مترجم : عبدالرحمن میواتی

ناشر : مؤسسه انتشاراتی حسینی اصل

سرشناسه : میواتی ، عبدالرحمن
عنوان قراردادی : آداب وسنن زندگی
عنوان ونام پدید آور : تالیف عبدالرحمن میواتی ؛ مترجم عبدالرحمن محبی
مشخصات نشر : ارومیه حسینی اصل ۱۳۸۸ مشخصات ظاهری : ۱۵۴ صفحه
شابک : ۲-۹-۹۳۷۵۳-۹۶۴ وضعیت فهرست نویسی : فیپا
موضوع : این کتاب درسال ۱۳۷۵ با عنوان آداب وسنن زندگی از دیدگاه اهت سنت منتشر شده است . ۱ مسلمانان – آداب ورسوم – ۲–اهل سنت – شعایرومراسم مذهبی – ۳– اخلاق اسلامی . ۴– خود سازی (اسلام) الف محبی عبدالرحمن ۱۳۲۰ مترجم .
رده بندی کنگره ۸ ۹۲۴ ح ۲ م / BP ۲۵۸
رده بندی دیویی : ۲۹۷ /۷۲
شماره کتابشناسه ملی : ۲۹۷۷۲– ۸۰م



ارومیه – خیابان شهید منتظری – تلفن ۲۳۵۲۴۰۳–۰۴۴۱

نام کتاب : آداب وسنن زندگی
مؤلف : عبدالرحمن میواتی
مترجم : عبدالرحمن محبی
چاپ : هشتم ۱۳۹۲
تیراژ : ۲۰۰۰جلد
ناشر : مؤسسه انتشاراتی حسینی اصل

شابک :۲-۹-۹۳۷۵۳-۹۶۴

قیمت: ۲۸۰۰ تومان

فهرست مطالب

نام | صفحه

بسم الله الرّحمن الرّحیم

مقدمه مترجم

هدیه‌ای است زیبا و پربار برای کسانیکه بخواهند زندگی را در قالب سنّت قرار دهند.
«لَقَدْ کَانَ لَکُمْ فِی رَسُولِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» آیة ۲۱ سوره الاحزاب ....

بی تردید اعلی‌ترین نمونه زندگی همانا در حیات طیّبه رسول‌اکرم ﷺ برای شما وجود دارد.

توصیه: خراهشمند است اهل تحقیق مسائل را از منابع جستجو نموده و تفصیلات آنرا از کتب مفصّل دریافت دارند، زیرا در این کتاب مسائل ضروری ذکر شده است گرچه تا حدی رفع نیاز میشوداّمّاباز ممکن است

نیاز بیشتری پیدا شود وانگهی راهش همان است که متذکر شدیم.

عبدالرحمن مجتبی

مقدمه در بیان انگیزه تألیف....

چنانکه مشاهده میفرمائید دیده میشود که بیشتر مسلمانان در اکثر شئون زندگی از بیگانگان تقلید مینمایند و یا از طرز و طریق یهود و نصاری و دیگر کفار پیروی میکنند هر نوع روش و مدلی که از آنان دیده میشود بلافاصله در میان مسلمین رواج پیدا میکند گوئی کافران مقتدای مسلمین شده‌اند (معاذ اللّه).

متأسفانه مسلمانان به کافران توجه دارند چون روشی را در زندگی آنان میبینند قدم به قدم از آنان تأسّی جسته رفتار آنانرا پذیرا میگردند، حال آنکه بهترین و اعلی‌ترین روشهای زندگی در حیات طیّبه رسول‌خدا ﷺ برای امت مسلمان بیان و عمل گردیده است.

روش زندگی خوب و زیبا
از نظر اسلامی

در این کتابچه بهترین روشهای زندگی مطابق با سنّت از قبیل آداب خوردن، آشامیدن، نشستن، راه رفتن، سفر، سواری، وضو، غسل، ملاقات و برخورد با دوستان، همراهی، مصافحه، معانقه، سلام، دعاء، تلاوت قرآن مجید، ذکر، آداب مسجد، نماز، میزبانی، میهمانی، نکاح، ولیمه، خرید و فروش، و غیره بطور واضح و آسان بیان شده است.

میواتی

آری ارشاد رب العالمین دلیل این مطلب است (لَقَدْكَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) آیهٔ ۲۱ سوره الاحزاب

ای مسلمین برای شما (خصوصاً) بهترین نمونه‌های زندگی در حیات مبارک پیامبر ﷺ موجود است. در آیه‌ای فرموده‌اند هر کس از رسول‌خدا ﷺ پیروی کند او از خدا پیروی کرده است...

هر کسی بخواهد در راه رضای خداوند باشد لازم است از رسول‌خدا پیروی کند در آیه‌ای فرموده‌اند اگر شما خدا را دوست دارید از رسول‌خدا ﷺ پیروی کنید آنگاه خداوند شما را دوست میدارد و گناهان شما را میبخشد.

آیه مبارکه بطور واضح مبین این مطلب است که محبت خداوند منحصر به پیروی از ذات گرامی پیامبر ﷺ میباشد.

آدمی لازم است علت عقب ماندگی و بیچارگی مسلمین را در همین یک مطلب تلاش و جستجو نماید امت مسلمان ادعای اسلامیت دارد اماً در عین حال از بیگانگان پیروی میکنند و حتی تقلید از کفّار را افتخار

میدانند.

معلوم است که اگر ما در کلیه ابعاد و شئون زندگی پیروی از سنّت را لازم بگیریم بدون تردید نصرت خداوندی نصیب حال ما از همه جهانیان بیشتر خواهد بود و کلیه افعال ما در جهت دین قرار گرفته و عبادت الهی به شمار خواهد رفت.

حقّاً که دین عبارت است از پیروی رسول گرامی اسلام ﷺ.

لذا تقاضای روز و موقعیت امّت اسلامی را در نظر گرفته (بالخصوص منطقه سیستان و بلوچستان مترجم). و اقدام به نوشتن این کتابچه شده است و کلیه آداب و سنتهای دینی در این کتاب جهت تعلیم ابناء امّت مسلمان درج گردیده است.

دعاهای منقول از پیامبر و آل و اصحاب پیامبر و سائر پیشوایان دینی نیز برشته تحریر درآمده است لازم است این دعاها را خود ما حفظ کرده و به بچه‌هایمان تعلیم دهیم.

امید است خداوند همه ما را توفیق عمل عنایت فرموده زندگی ما را مطابق سنّت قرار بدهد. امین مؤلف.

ترجمه این کتاب که از اردو به فارسی برگردانده شده است به برادران و خواهران امت مسلمان هدیه میگردد آنانکه وظیفه شناس بوده و به فرمان پروردگار توجه دارند که فرموده‌اند يٰا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا قُوا اَنْفُسَكُمْ وَ اَهْلِيكُمْ نٰاراً بهوش باشید ای مردم مسلمان خودتان و اهل بیتتان را از آتش جهنم نجات دهید.

چون همی خواهی مسلمان زیستن
نیست ممکن جز بقرآن زیستن
مپندار سعدی که راه صفا
توان یافتن جز بپی مصطفی ﷺ

(مترجم)

«آداب بیت الخلاء»

(تخلیه بر طریق سنّت)

۱- کسیکه در دشت و صحرا قرار دارد بهتر است جای پناهی را تلاش کرده حتی الامکان از دید بینندگان در پناه قرار گیرد و آنگاه به بول و براز بپردازد.

۲- قبل از نشستن یا نزدیک شدن به زمین اقدام به برهنگی نکند.

۳- روی به قبله و پشت به قبله و نیز روبروی خورشید و ماه ننشیند.

۴- سر راه مردم به بول و براز نپردازد.

۵- درآ ب ایستاده و زیر درخت ثمردار یا سایه‌ایکه

ممکن است مورد استفاده قرار گیرد و نیز در سوراخ، و جای سفت و سنگ و نیز روی به باد ادرار نکند.

۶- بدون عذر ایستاده ادرار نکند.

۷- جای وضو، و حمّام نباید به بول و براز پرداخت.

۸- هنگام نشستن فشار به پای چپ نهد.

۹- هنگام داخل شدن به مستراح پای چپ را مقدم داشته و هنگام خروج پای راست را بدر آورد.

۱۰- اشیائیکه نام خداوند برآن باشد از بردن آن به درون مستراح پرهیز کند.

۱۱- قبل از دخول به مستراح بسم‌اللّٰه گفته این دعا را بخواند- اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَعُوذُبِکَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ- بارالها از پلیدهای نر و ماده بتو پناه میبرم.

در مشکوة شریف روایت شده است که حجاب میان انسان و اجنّه فقط بسم اللّٰه میباشد.

۱۲- در حین تخلیه نباید سخن گفت، با سرگین حیوانات نباید خود را پاک نمود. (ترمذی)

۱۴- هنگام تخلیه حرف زدن، ذکر، و نام بردن خداوند ممنوع میباشد.

۱۵- هنگام خروج از مستراح این دعا را بخواند
غُفْرانَکَ الهی از تو بخشش میطلبم.
اَلْحَمْدُلِلّهِ الَّذِی اَذْهَبَ عَنِّیِ الْأَذیٰ وَ عافانی- خدا را شکر میگویم که زحمت را از من برده و سلامتی عنایت فرمود.

(آداب استنجاء و طرز پاک کردن)

بعد از بول و براز آنچه از نجاست بر بدن انسان مانده باشد طرز پاک کردن آنرا استنجاء گویند.

۱- بهتر است قبل از نشستن برای قضاء حاجت سه کلوخ یا سنگ پهلوی خود داشته باشد (و در مستراحهای شهری امروزی دستمال کاغذی یا آب کفایت میکند) (مترجم)

آری چون از قضا حاجت فراغت حاصل کرد با یک عدد کلوخ از عقب به جلو پاک کند و با دوّمی بر عکس و با سوّمی بر عکس دوّمی و سعی شود تا نجاست به قسمت پاک بدن تماس پیدا نکند.

۲- اگر چنانچه با سه عدد کلوخ نظافت حاصل

نگردید میتواندکه بیشتر از آن استفاده کند البته سعی کند تا عدد فرد باشد.

۳- در تابستان طرز استفاده از کلوخ عکس آنچه بیان گردید میباشد یعنی اولی از جلو به عقب دومی عکس آن و سوّمی عکس دوّمی.

۴- جبت استبراء یعنی خشک کردن آله مرد مناسب است با آنچه اطمینان میشود یعنی حرکت، یا سرفه یا قدم بالای قدم و غیره استفاده کرده چون اطمینان شد دیگر نیازی به وسوسه نیست و بهتر است با کلوخی یا دستمال کاغذی با دست چپ سر آله را بمالد، و با دست راست اینکار را نکند مگر آنکه دست چپ او معذور باشد.

و بعد از این مقدار تدبیر با آب خود را شستشوی نماید.

۵- طرز استفاده از آب این است که آب را بوسیله دست راست گرفته وشستشوی رابادست چپ انجام دهد و تا حدیکه اثر نجاست از بین‌برود، دیگر نیازی به وسوسه نیست.

۶- آدم‌وسواس که بعد از شستشوی گرفتار وسوسه

میگردد و علاجش این است که مقداری آب با کف دست میان دو ران بپاشد تا دفع وسوسه گردد و هر تری را از همان آب بداند نه اینکه قطره پیشاب است که این وسوسه خیلی خطرناک است (أعاذنا الله منه).

و بعد از استنجاء این دعا را بخواهد اَللّٰهُمَّ طَهِّرْ قَلْبِی مِنَ النِّفَاقِ وَ حَصِّنْ فَرْجِی مِنَ الْفَوَاحِشِ- بار خدایا قلبم را از نفاق و شرمگاهم را از فحشاء محفوظ بدار.

مسئله اگر نجاست از موضع مخرج تجاوز نکند استنجاء مستحب خواهد بود و اگر کمتر از اندازهٔ یکدرهم تجاوز کند استنجاء سنت خواهد بود و اگر باندازه درهم و بیشتر تجاوز کند استنجاء واجب و فرض خواهد بود.

(در هر صورت استنجاء با آب نیز مطلوب خواهد بود مترجم)

مسئله استنجاء بوسیله استخوان، سرگین، خوردنیها، پارچه، کاغذ، مکروه خواهد بود.

مسئله استنجاء با دست چپ انجام گیرد با دست راست مکروه میباشد.

توضیح) دستمال کاغذی در بکار بردن آن در

استنجاء و پاک نمودن چرک و غیره از بدن هیچگونه اشکالی ندارد خصوصاً در شهرها و توالتهای مدرن امروزی که جز دستمال کاغذی و آب استفاده ناممکن است.

آداب غسل

موجبات غسل

۱- مقاربت حتی ادنی آن که عبارت است از التقاء شرمگاه یعنی فرو رفتن نرمهٔ آلت در اندام طرف.
۲- احتلام که در آن انزال بوده باشد.
۳- خروج منی با شهوت و جهش.

(ترتیبات غسل)

۱- نیّت در غسل که عبارت است از دفع نجاست و

تحصیل طهارت.

۲- گفتن بسم اللّٰه و شستن دو دست تا بند.

۳- استنجاء و پاک نمودن هر نوع نجاستیکه بدن بدان آلوده شده باشد.

۴- وضو گرفتن‌کامل قبل از غسل مگر اینکه آب غسل زیر دو پای جمع گردد که در این صورت دو پا را بعد از اتمام غسل بشوید.

۵- جاری نمودن آب بر کل بدن در سه نوبت.

(فرائض غسل)

۱- مضمضه ۲- آب در بینی کردن ۳- جاری کردن آب بر کل بدن.

این سه فرض و بقیه سنت هستند.

«طریقه مسنون در انجام غسل»

باگفتن بسم اللّه الرّحمن الرّحیم دو دست را سه بار تا بندبشوید، سپس استنجاء کرده وکلیه نجاستهای موجود بر بدن را پاک کند - و بعد از آن وضو کامل انجام دهد - سپس بر کل بدن سه بار آب را جاری گرداند سعی داشته باشد که هنگام غسل کل بدن را خوب شستشو و تمیز کند در ابتداء سه بار آب در دهان کرده اگر روزه دارد نیّت غرغره کند سپس سه بار آب در بینی کرده و خیلی مبالغه نماید تا آب در بیخ بینی برسد.

دقت باید کرد هر کجا دو عضو با هم چسبیده‌اند مانند انگشتان و غیره در شستشوی آن مبالغه بیشتری بنماید و انگشتر و دست‌بندها خوب حرکت داده شوند تا زیرآ ن بدن خشک نماند- اگر بر ناخنها رنگ لاک زده شود مانع از نفوذ آب باین قسمت از بدن بوده که در نتیجه غسل نا جائز و ناتمام خواهد بود- لذا از این نوع تزیینات اجتناب باید کرد.

(آداب حمام)

سعی کند با پای چپ داخل حمام شود سپس این دعا را بخواند بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الرِّجْسِ النَّجَسِ الْخَبِيثِ الشَّيْطانِ الرَّجِيمِ- از پلیدی و نجاست شیطان خبیث به خدای متعال پناه میبرم.

باید دانست که حمّامها جای خوبی برای شیاطین و اجنّه هستند لذا با پناه بردن به خداوند نجات از آنان ممکن است.

در قسمت گرم حمام بلافاصله داخل نشود بلکه هنگامی داخل آن قسمت شود که بدن انسان کاملاً گرم شده باشد والاّ ضرر جسمانی دارد.

۲- چون داخل حمام گردید بلافاصله مشغول شستشوی شود و سعی کند تا هر چه کمتر آب مصرف نماید زیرا اجتناب از اسراف موجب رضای خداوند و صاحب حمام نیز خواهد بود.

۳- چون داخل گردید سلام نگوید البته مصافحه اشکالی ندارد این در صورتی است که در یک جایگاه چند نفر با هم حمام کنند- در صورتیکه کسی بر او سلام گفت به این جمله او را جواب دهد عَافَاکَ اللّٰه- خداوند ترا عافیت و سلامتی عنایت کند-

توجه: در حمام نباید زیاد گفتگو کرد.

۴- اگر کسی در حمام خواسته باشد قرآن تلاوت کند آهسته و با صدای آرام تلاوت کند.

۵- بهترین وسیله نجات از گزند جن و شیاطین خواندن لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ می‌باشد.

۶- هنگام غروب آفتاب و میان مغرب و عشاء رفتن حمام درست نیست زیرا این دو وقت زمان پراکندگی اجنّه و شیاطین میباشد.

۷- از گرمای حمام لازم است گرمای جهنم را بیاد آورد.

۸- مناسب است در حمام وقت زیادی مصرف نکند، بیش از یکساعت ماندن در حمام کار صحیح و درستی نیست.

۹- به مجرد بیرون آمدن از حمام اندکی آب سرد روی پاهای خود باید ریخت، زیرا این تدبیر از بیماری نقرس درد مفاصل جلوگیری مینماید، و نیز از سر درد محفوظ میدارد.

۱۰- از یاد نرود که بعد از حمام آب سرد روی سر و صورت نریزد که اینکار ضرر و زیان فراوان خواهد داشت، و نیز بعد از حمام در تابستان اندکی دراز کشیدن و بخواب رفتن تأثیر بسزائی در امر صحت و سلامتی خواهد داشت.

از باب نظافت اطبّاء تصریح کرده‌اند، که در ماه یکبار موی زیر ناف باید تراشیده شود. اگر قسمتی از بدن چرکین است بحدیکه مانع از نفوذ آب به آن قسمت میگردد حتماً باید حیله ایرا بکار برد تا آب تا پوست بدن نفوذ کند.

آری زدودن چرک از بدن، گوش، بینی، و زیر ناخنها امری است مسنون و سنت و دراحادیث تاکید زیادی بر تمیز کردن دندانها شده است.

آری نظافت از ایمان مؤمن سرچشمه میگیرد.

(توصیه)باید دقت کرد که تمام این کارها را به نیت

عبادت و پیروی سنت انجام دهد مثلاً در حمام اگر کسی برهنه است حرف نزند و ذکر به جهر نیز نکند.

«آداب پاکیزگی بدن»

در رابطه با پاکیزگی بدن رعایت ۷ چیز لازم است...

۱- تراشیدن موی سر بهتر است زیرا نظافت بهتر حاصل میگردد- البته برای سادات موی نگاه داشتن بهتر است- اما توجه باید کرد که در صورت نگه داشتن موی سر همه آن نگاه داشته شود و در صورت تراشیدن همه آن تراشیده شود.

بطرز غربیان موی نگاه داشتن که قسمتی دراز و قسمتی کوتاه باشد خلاف سنت است.

۲ - کوتاه نمودن بروت (سبیل) سنت است، و نگاه داشتن بروت درصورتیکه ازلبهادرازترنباشنداشکالی ندارد.

۳- کندن موی بغل در ظرف ۴۰ روز مسنون است با دست کندن بهتر والا تراشیدن آن اشکال ندارد.

از انگشت شهادت و اتمام با انگشت کوچک دست.

۵- و دست چپ برعکس یعنی آغاز از انگشت کوچک و انتهاء انگشت شست.

۶- طرز گرفتن ناخنهای پا بشرح ذیل میباشد. آغاز از انگشت کوچک پای راست واتمام‌با انگشت بزرگ و پای چپ نیز بهمین صورت عمل شود.

۷- رسول‌اکرم ﷺ در هر پانزده روز ناخنها را میگرفتند و امت نیز چنین عمل کند. بهتر است در هر هفته ناختها گرفته شوند (مترجم).

«آداب ریش در اسلام»

اگر چنانچه ریش از یک قبضه درازتر باشد شرعاً میتوان آنرا کوتاه کرد - حضرت عبدالله بن عمر و همفکرانشان چنین عمل میکردند.

البته گروهی هستند که درازی ریش تا هر حدی باشد میپسندند.

۴- تراشیدن و برداشتن موی زیر ناف نیز در ۴۰ روز مسنون است.

۵- گرفتن ناخنها مسنون است زیرا در غیر این صورت ممکن است سبب گرد آمدن چرک شده و باعث رشد کثیری از میکربهای موذی شوند.

در چیدن ناخنها بطرز سنت عمل شود که تفصیل آن عنقریب خواهد آمد.

۶- ختنه مردان مسنون است- والاّ ممکن است موجب مرضهای گوناگون گردد.

۷- هنگام ولادت ناف مولود باید بریده شود.

«آداب گرفتن ناخن»

۱- ابتداء از انگشتان دست باید شروع بشود.

۲- از جائیکه انگشت شهادت از سائر انگشتان از فضیلت بیشتری برخوردار است اوّل ناخن آن گرفته شود.

۳- طرز گرفتن ناخنها باینصورت باید باشد که آغاز

ده چیز در ریش مکروه میباشد.

۱- خضاب سیاه خالص.

۲- سفید کردن موی سیاه نیز مکروه میباشد.

۳- برداشتن مویهای سفید مکروه میباشد.

۴- تراشیدن ریش مکروه و حرام میباشد.

۵- تراشیدن و کوتاه کردن بصورت دم کبوتر یعنی ریش مد درست کردن صحیح نیست.

۶- دراز نگاه داشتن موی سر تا حدیکه از ریش درازتر گردد نیز مکروه میباشد.

۷- دراز کردن موی سر چندانکه از گوش وکردن فرو ریزد نیز مکروه میباشد.

۸- نظر با تعجبّ و کبر به مویهای سیاه و سفید نیز کراهت دارد و بلکه نظر با عبرت باشد.

۹- شانه کردن ریش ثواب دارد امّا اگر هدف فقط تزیین و خودنمائی باشد کار درستی نیست.

۱۰- نامنظم نگاه داشتن ریش بخاطر اینکه خود را متقی نشان دهد مکروه میباشد.

«آداب لباس»

در روایات مختلف آدابی بشرح ذیل ذکر شده است.

۱- هنگام پوشیدن لباس این دعا را بخواند الحمدلله الذی کسانی هذا- خدا را شکر میگویم که مرا چنین لباس پوشاند-

۲- در پوشیدن کلیه لباس و کفش‌هاوغیره از طرف راست باید آغاز شود- و در خارج کردن از چپ آغاز گردد.

۳- رسول‌اکرم ﷺ لباس سفید را می‌پسندیدند البته لباس سیاه رنگ نیز سنت و از رسول‌خدا ﷺ پوشیدن آن ثابت است بصورت مندیل وجبه.

۴- پوشیدن مندیل سیاه مستحب است و باندازه یک دست (نیم متر) شمله نیز مسنون و مستحب میباشد.

۵- کلاه پوشیدن زیر عمامه مسنون است

۶- ازار یا شلوار اندکی از کعبین بالاتر باید باشد و پائین‌تر از آن صحیح نیست و خداوند از چنین عملی غضبناک خواهد شد.

رسول‌اکرم ﷺ فرمودند: هر کس لباس را از کعبین درازتر بگذارد خداوندبه‌اونظررحمت و شفقت نخواهد کرد.

۷- پوشیدن انگشتر نقره برای زن و مرد اشکالی ندارد امّا پوشیدن انگشتر طلا بهر صورت که باشد برای مردان قطعاً حرام است و در هر صورت دیگر برای مردان طلا و لباس ابریشمی حرام است بجز بستن دندان و ساختار بینی در وقت ضرورت برای مردان که از طلا باشد جائز میباشد.

۸- رنگ کردن ریش و موی بجزباحضاب‌سیاه‌خالص با حناً و غیره اشکالی ندارد.

۹- کسیکه خواسته باشد موی سر را نگاه دارد لازم است در حد توان در شستشوی آن توجه داشته باشد و گاه گاهی از شانه نیز استفاده کند.

۱۰- کوتاه کردن بروت(سبیل)وتایک‌قبضه دراز

نگاهداشتن ریش (نزد احناف) مسنون و واجب میباشد بشرط اینکه بروتها از سبیلها (تا حد سرخی لب) تجاوز نکنند -کوتاه کردن و تراشیدن ریش صحیح نیست.

۱۱ - سرمه کشیدن برای مردان و زنان اشکالی ندارد بلکه مسنون نیز میباشد البته شب برای سرمه کشیدن بهتر است.

۱۲- مسئله موی سر قبلاً ذکر و اینک تکراراً گفته میشود که تراشیدن کل سر و یا نگاه داشتن همه آن سنّت است امّا از طرفی نگاه داشتن و از طرفی کوتاه کردن این مشابهت با کفّار است که اکیداً باید از آن برحذر بود.

۱۳ - مسئله پوشش برای مردان از ناف تا زانو پوشش فرض است و برای زنان از کاسه سر تا ناخن پای فرض است- زنان نباید از لباسهای نازک استفاده کنند بحدیکه بدن یا موی سر از پشت لباس ظاهر باشد- و هنگامیکه زن مسلمان نماز میخواند لازم است از چادری استفاده کند که از سر تا پای و تا مچ دو دست همه زیر پوشش باشد اگر چنانچه از مچ پای و دست بالاتر اندکی از بدن ظاهر باشد نمازش باطل خواهد بود- بر مردان لازم

است تا اهل و عیال خود را در این امور که مربوط به حجاب اسلامی بوده درست راهنمائی و موظف گردانند آری فرمان پروردگار است قُوا اَنْفُسَکُمْ وَ اَهْلیکُمْ ناراً آگاه باشید که خود را و اهل بیتتانرا از آتش جهنم نجات دهید.

۱۴- هنگام پوشیدن لباس این دعا را بخواند اَللّٰهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ مِنْ خَیْرِهِ وَ خَیْرِ ما هُوَ لَهُ وَ اَعُوذُبِکَ مِنْ شَرِّهِ وَ شَرِّ ما هُوَ لَهُ

پروردگارا خیر آنرا از تو طلبیده و از شرش بتو پناه میبرم.

۱۵- چون لباس نو بپوشد چنین دعا کند ـ اَلْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذی کَسانی هٰذا وَ رَزَقَنیهِ مِنْ غَیْرِ حَوْلٍ مِنّی وَ لا قُوَّةٍ- خدا را شکر میگویم که مرا چنین لباسی پوشاند و مرا نصیب گرداند با اینکه قوت و طاقت آنرا نداشتم.

در روایتی آمده است هر کس هنگام پوشش لباس جدید دعاء فوق را بخواند کلیه گناهان گذشته و آینده‌اش معاف گردد.

۱۶- چون عزیزی را به بیند که لباسی جدید پوشیده است چنین دعا کند تبلی و یخلف الله -بمانی ومندرس کنی و

خداوند بیش از آن به تو عطا کند.

۱۷- چون لباس را از تن درآورد چنین دعا کند- بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ- در روایتی آمده که بسم‌اللّه از حجابی است میان جسم آدمی ازاو و چشم شیاطین و اجنّه.

در روایت آمده- هر کس لباس را متکبرانه دراز بپوشد خداوند روز قیامت به او نظر رحمت نکند. و هر کس لباس ابریشمی بپوشد روز قیامت از پوشش آن محروم میشود (مراد مردان هستند مترجم).

۱۹- رسول‌خدا ﷺ فرموده طلا و ابریشم برای زنان امّت حلال و برای مردان حرام هستند.

۲۰- رسول اکرم ﷺ فرموده‌اند لباس تا زمانیکه صلاحیت پینه و پیوند دارد نباید آنرا کهنه تصور کرد و دور انداخت- لذا پینه و پیوند لباس از سنت است.

۲۱- رسول‌خدا ﷺ فرمودند: کسیکه با قومی مشابهت کند از همان بشمار رود، لذا شایسته نیست که مسلمان با کفّار،یهودو نصاری خود را همرنگ گرداند.

۲۲- لباس خوب تنها نوی آن نیست بلکه خوبی لباس تمیزی و پاکی آن است ولو کهنه شده باشد، زیرا

خداوند افراد پاک و پاکیزه را دوست دارد.

۲۳- رسول اکرم ﷺ فرمودند: بخوابید، بنوشید، و صدقه بدهید، به پوشید لکن مرتکب اسراف وکبر نشوید، سعی شود تا لباس پر زرق و برق استفاده نشود.

مردان از پوشش زنانه و زنان از پوشش مردانه بشدّت اجتناب کنند، زیرا بر این عمل وعید شدید آمده است.

۲۴- چون کسی صورت خود را در آینه نگاه کند چنین دعاکند اَللّٰهُمَّ اَنْتَ حَسَّنْتَ خَلْقِی فَحَسِّنْ خُلُقِی- بار خدایا جسم مرا نیکو ساختی اخلاقم را نیز نیکو گردان.

«آداب مسواک و وضو»

۱- بعد از استنجاء میباید دندانها مسواک شود و مسواک دندانها از طرف راست آغاز گردد.

۲- ابتداء د ندانهای قسمت بالا و بعد قسمت پائین و بعد از آن قسمت داخلی داندانها مسواک شود.

۳- بعد از مسواک دندانها قدری زبانرا نیز مسواک

نمـایدـ مسلمـان روی مسـواک حسـاسیّت داشـته و آنـرا بـجدیّت بـاید عـمل کـند زیـرا مسـواک مستقیمـاً در رفـع درجات نماز اثر دارد- نمازیکه در وضوء آن مسواک انجام گرفته باشد هفتاد برابر نمازی است که بدون مسواک در وضوء آن خوانده شده است.

درروایتی آمده که‌ازبرکت‌مسواک‌هنگام‌مرگ‌کلمۀطیّبه نصیب‌مسلمان‌میگردد، چون‌وضوءکسی‌باطل‌شدبلافاصله وضوکرده و در این وضوء نیز مسواک کند زیرا از سستی در مسواک‌زدن‌ونظافت‌دندانهابوی بد، و چرک خطرناک دور و بر دندانها جمع می‌شود، این سنت از سنتهای مؤکّد است چون از مسواک فارغ شد روی بقبله چنین دعاء کند بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ اَعُوذُ بِکَ مِنْ هَمَزٰتِ الشَّیٰاطِینِ وَ اَعُوذُ بِکَ رَبِّ اَنْ یَحْضُرُونِ -ای بارخدایاازوسوسه‌های‌شیطانی بذات تو پناه‌می‌برم وازتومیخواهم‌مرااز حضور شیطان پناه دهی.

و بعد از دعاء فوق دو دست را سه بار تا بند میشوید و در دل نیت طهارت کند و سه آب در دهان پر کرده مضمضه کند و اگر روزه نیست غرغره تیز بنماید و سه بار آب در بینی کرده فشار دهد تا به منتهای بینی آب برسد- سه بار

صـورت را شستشوی کرده سعی کرده تا آب در بیخ موبهای ریش برسد در صورتیکه ریش گنجال باشد لازم است آب را بر روی آن جاری گرداند و با انگشتان دست راست ریش را تخلیل نماید.

حدود صورت از این قرار است.

از بالا بیخ موبهای سر پائین منتهای ذنخ دو طرف راست و چپ نرمه گوش دو چشم را بشوید که خشک نماند و اگر سرمه کرده است سرمه را شستشوی نماید- سپس دست راست را تا آرنج و دست چپ را تا آرنج سه بار شستشوی نماید- و پس از آن دو دست را با آب تر کرده انگشتانرا جمع نموده و آنرا از جلوی سر به قسمت عقب کشیده و دوباره کف دو دست را از پشت سر بدو طرف سرتاجلو بکشدواین‌مسح‌سرمیباشد که جزء ارکان وضوبشمار میرود- وبعددوگوش‌رامسح‌کندوگردن‌را مسح کند-امّابایدتوجه‌کرددرمسح‌تکراریکبار کافی است.

و بعد دو پای را تاکعبین یعنی با دو مچ پای کاملاً سه بار بشوید- اوّل پای راست و بعد چپ و با انگشت کوچک دست چپ انگشتان پای را تخلیل کند و دقت کند که میان

انگشتان خشک نماند زیرا اندکی هم خشک بماند وضو صحیح نخواهد شد.

مسئله: انگشتری در دست یا پای باشد حتماً باید آنرا تکان داد تا آب زیر آن بطور کلی نفوذ کند زیرا اندکی خشک بماند وضو اصلاً درست نخواهد بود.

مسئله اعمال وضو ازراست آغازمی‌گرددوبرای وضو گرفتن در جای بلندی روبروی قبله بنشیند.

مسئله: ۴ چیز در وضو فرض و بقیّه احکام همه سنّت و مستحب هستند- فرائض وضو ۱- شستن صورت ۲- شستن دو دست با آرنج ۳- مسح ربع سر ۴- شستن دو پای تا کعبین.

«آداب مسجد»

مساجد خانه خدا است که برگذاری نماز، تلاوت قرآن، ذکرالله، بنا گردیده‌اند لذا هر نوع کاری که بنحوی موجب بحرمتی مساجد بشمار رود اکیداً ممنوع

میباشد.

در شرع مقدس اسلام برای تعظیم و احترام مساجد احکام و حدود ویژه‌ای تعیین گردیده که اهم آن از قرار ذیل میباشد:

۱- مساجد تمیز نگاهداری شود اشیاء بد بو همراه‌برده‌نشودبلکه‌باعطروخوشبوداخل‌مسجدباید رفت.

۲- درمساجدفقط‌عبادت‌وطاعت‌انجام‌گیرد، از کسی غیبت،عیب‌جوئی‌یاثناوتعریف بیجا نباید باشد و معاملات دنیوی بطورکلی‌یااستهزاءوشوخی‌نبایدانجام بگیرد.

۳- هنگام قصد مسجد بدن و لباس باید پاک باشد. کسیکه به نیت نماز وضو گرفته و به مسجد میرود هر قدمی بر میدارد یک ثواب در نامه اعمالش نوشته شده و یک گناه از گناهانش آمرزیده میشود.

۴- نمازهای فرض کلاً باید در مساجد ادا شود. لذا کسیکه بدون عذر شرعی در خانه و صحراء نماز بخواند نمازش ناقص خواهد بود زیرا نماز با جماعت بر مسلمین و هر فرد مسلمان واجب میباشد.

۵- در مسجد پنج وقت باید اذان گفته شود و نمازها

با جماعت ادا گردند.

۶- هنگام دخول مسجد خاموش باشد و خشوع را در نظرگرفته‌ودرمواقع ضرورت آهسته سخن‌گوید.بیشتر وقت را با ذکر، دعاء، اداء نوافل، تلاوت قرآن مجید بگذراند.

۷- در مسجد هر کجا جای گیر آمد آنرا غنیمت شمرده بنشیند هرگز دیگری را از جایش بلند نکند که اینکار گناه میباشد.

۸- در مسجد که خانهٔ خدا است مساوات حتماً باید برقرار باشد و هیچ فردی بر دیگری برتری نجوید آری هر کس جلوتر وارد مسجد گردید حق دارد جلوتر بنشیند و اشخاص‌بزرگترنبایددیگرانرااز جایشان بلند کرده سر جای آنان بنشینند که اینکار خلاف سنّت است.

۹- در مسجد نباید به کسی حرف زشتی گفته شود و نه‌برکسی‌ظلم رواداشته‌شودهرگز سخنی نباید بزبان آورده شود که دیگری‌ازآن‌اذیّت گردد، که‌این خلاف سنّت است.

۱۰- امامت مسجد بر مبنای تقوی باید استقرار یابد. کسی را به امام بر می‌گزینند که از حیث علمی در سطح بالاتر باشد و از نظر اخلاق وارسته باشد.

١١- خرید و فروش در مسجد صحیح نیست و نیز سؤال و اعلام گمشده نباید در مسجد صورت گیرد.

١٢- چون اذان بگوش رسد بسوی مسجد حرکت باید کرد و چون داخل مسجد شود اول پای راست را داخل باید گذاشت و درود گویان این دعا را بخواند- اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِی اَبْوَابَ رَحْمَتِکَ - ای بار خدایا دروازه‌های رحمتت را برایم بگشا- و با نیّت اعتکاف داخل مسجد بشود.

١٣- قبل از اینکه در مسجد بنشیند دو رکعت تحیة المسجد را ادا کند و بعد بنشیند و اگر وقت نباشد فقط سنتهای مؤکده را ادا کند و اگر وقت تنگ باشد فقط فرض را آغاز نماید و اگر جماعت آماده است در جماعت شرکت کند مگر نماز صبح که اگر در آخر تحیات قبل از سلام به جماعت برسد میتواند جماعت را بگیرد و سنت جمع را بخواند والا سنت جمع را نیز ترک کند و قضا ندارد.

مسئله: اگر داخل مسجد گردید و صبح طلوع کرده بود در اداء سنتهای صبح دو رکعت تحیة المسجد را نیز نیّت کند زیرا هیچ نمازی غیر سنتهای صبح بعد از طلوع فجر جائز نیست.

١۴- در مسجد سر و صدا و شلوغ بازی اکیداً ممنوع

میباشدوهرگزدرمسجدآب‌دهان وبینی‌نیاندازد وباید توجه داشت که در مجسد اصلاً چیز کثیف و نجسی را نیاندازد.

۱۵- در مسجد همیشه باید با وضو باشد، خوردن، نوشیدن، در مسجد صحیح نیست مگر برای مسافر، معتکف و یا در موارد مخصوصی که عذر موجهی در کار باشد.همچنین خوابیدن برای مردم مقیم در مسجد صحیح نیست. هیچکس حق ندارد اموال مسجد را به مصرف شخصی خود برساند.

۱۶- و چون خواسته باشد از مسجد خارج شود پای چپ را باید خارج بگذارد و باین ترتیب که پای چپ را بالای کفش بگذارد و اول پای راست را در کفش داخل گرداند و این دعا را بخواند اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْئَلُکَ مِنْ فَضْلِکَ- بار خدایا از تو فضل ترا میجویم.

«آداب غذا خوردن»

نیت در اعمال اثر بسزائی دارد، از نیت کلیه اعمال

عبادت محسوب میگردند لذاکسیکه میخواهد طعام و غذا بخورد چنین نیت کند که من این طعام را میخورم تا توفیق اطاعت‌وعبادت‌پروردگارم‌را در وجودم میسّر سازم.

قبل از غذا ملاحظه چند مورد لازم است:

۱- نیت.

۲- خوردن و نوشیدن از کسب حلال باشد.

۳- بیش از نیاز طعام نخورد- (زیرا طعام خوردن برای زندگی است نه زندگی برای خوردن مترجم).

۴- در حالت تکیه غذا نخورد زیرا این حالت متکبرین‌است‌ودرحال‌تکیه‌زده‌غذا خوردن مکروه میباشد.

۵-بهترین‌طرزنشستن‌این است که هنگام غذا خوردن زانوی پای راست را بلند کرده بر پای چپ بنشیند یا دو زانو چون حالت تحیات بنشیند.

۶-تایک‌سوم‌شکم‌غذابخوردوازخوردن‌دست‌بکشد.

۷- یک سوّم شکم غذا، یک سوّم آب، یکسوّم برای راحتی نفس است.

۸- هر زمانی گرسنه‌شد طعام میل نماید و بدون گرسنگی نباید طعام بخورد که بدون گرسنگی دست بطعام

بردن کراهت دارد. (و موجب مرض میگردد مترجم).

۹- غذا هر چه بود عیب و ایراد نگیرد خواست بخورد نخواست نخورد.

۱۰- بهتر این است که همه با هم در یک ظرف غذا میل نمایند زیرا در این صورت برکت بیشتر میگردد.

۱۱- سر سفره تلاش نکنند اشیاء بهتر را بخود اختصاص دهد.

۱۲- اگر گرسنگی فشار آورد قبل از نماز غذا میل نماید این در صورتی است که خطر فوت اصل نماز نباشد اگر خطر فوت نماز محسوس است اول نماز بخواند.

۱۳- در ظروف طلا و نقره نباید غذا میل نمود.

«آداب زمان غذا خوردن»

۱- قبل از دست زدن به طعام بِسْمِ اللّٰهِ وَ عَلىٰ بَرَكَتِ اللّٰهِ گوید، و بهتر است این دعا را با صدای بلند بگوید تا همراهان شنیده نیز آنرا بزبان آورند و چون لقمه را در

دهان قرار داد الحمدلله گوید، و اگر ممکن است باید بِسْمِ اللّٰهِ وَ الْحَمْدُلِلّٰهِ گوید که این سبب برکات بیشتری میگردد.

۲- از طرف راست ظرف طعام تناول کند، آغاز به اندکی نمک و اختتام نیز با نمک گردد تا طمع و حرص نفس زیاد نگردد.

۳- و اگر بسم الله گفتن در آغاز فراموش شده بود، هر جا که یادش آمد بسم الله اوّله و آخره گوید. رسول‌خدا ﷺ فرمودند برطعامیکه نام خداوند برده نشود شیطان درآ ن سهیم و بر آن غالب میگردد.

۵- با دست راست طعام بخورد نه با چپ زیرا شیطان با دست چپ طعام میخورد(مسلم).

۶- از وسط غذا بر ندارد و نخورد زیرا وسط غذا محل نزول رحمت و برکت است. (ترمذی).

۷- لقمه‌ها را کوچک بردارد و لقمه را خوب بجود و بعد از آن بیلعد و تا زمانیکه لقمه را خوب نجویده نبلعد و تا زمانیکه لقمه اولی را نبلعیده دومی را در دهان قرار ندهد.

و اگر لازم بود لقمه توی دهان را بیرون بیاندازد لازم

است روی بـرگردانـد و یـا از مـجلس بـرخیزد و آن درآورد و بدون ضرورت شدید لقمه را بیرون نیاورد.

۸- هر کس از جلوی روی خود طعام برداشته تناول کند. اگر میوه باشد لازم نیست از جلوی خـود بـردارد بلکه هر کدام را خواست حسب دلخواه خود بردارد.

۹- چون طعام متفاوت باشد هـر کس میتوانـد بـا دلخواه خود برداشته، بخورد.

۱۰ - چون مشغول خوردن باشد کفش را از پـای درآورد تا پاها راحت باشند.

۱۱- چون شتران نباید آب را با یک نفس نوشید بـا سه نفس آب باید نوشیده شود.

۱۲- با آغاز نوشیدن آب بسم الله باید گفت و چون نفس کشید الحمد لله گوید.

۱۳- کـسیکه بـه دیگـران آب مینوشـاند خـودش در آخر از آب بنوشد (مسلم).

۱۴- چون کسی گرسنه باشد نباید شرم کند و از غذا خوردن انکار ورزد رسول‌خدا ﷺ فرمودند: گرسنگـی و دروغ را جمع نکنید.

۱۵- بهتر است بر زمین نشسته خوردن را آغاز نماید روی میز و صندلی بهتر نیست همچنین ایستاده غذا خوردن کار درستی نیست و در حالت رفت و آمد خوردن خلاف سنت بوده و مشابهت با یهود و نصاری میباشد.

۱۶- در حین غذا خوردن نباید به دست و دهان دیگران نگریست.

۱۸- هنگام غذا خوردن از شوخی و بزبان آوردن حرفهای ناگوار اجتناب باید ورزید.

۱۹- در هنگام طعام از یادآوری حوادث غم انگیز پرهیز باید کرد زیرا این موجب ناراحتی افراد و تکدر خاطر خواهد گردید.

۲۰- پس از طعام نباید دست را با نان پاک کرد زیرا اینکار بی حرمتی نسبت به رزق خواهد بود.

۲۱- آب نباید ایستاده نوشیده شود (مسلماً آب زمزم از این حکم مستثنی است).

همچنین پس مانده آب وضو را بهتر است ایستاده بنوشد.

۲۲- قرص نان را از وسط نباید خورد.

۲۳- اشیاء ناخوردنی را بالای نان قرار ندهد.

۲۴- چون لقمه‌ای از دست افتاد بهتر است آنرا برداشته بخورد.

۲۵- لیسیدن انگشتان سنّت است.

۲۶ - غذای گرم را نباید با فوت کردن، سرد نمود بلکه باید صبر کرد تا غذا سرد گردد و در ظرف غذا نباید نفس کشید (ترمذی).

۲۷- بهتر است میوه به تعداد فرد خورده شود یعنی سه، پنج، هفت و .... زیرا خداوند فرد است و فرد را دوست دارد.

۲۸- هسته و تخم میوه را نباید در ظرف میوه قرار داد و نیز نباید در دست نگاه دارد بلکه در ظرف جداگانه‌ای آنرا قرار دهد و نباید میان غذا آب نوشید.

۲۹- میوه سالم و تمیز شده را مورد استفاده قرار دهد لذا خوردن خرما و امثال آن توأم با کرم و سوبها صحیح و جائز نیست.

۳۰- اگر چنانچه در مایعات مگسی افتاد آنرا یک غوطه داده بیرون بیاندازد و بعد از آن مایع را میل نماید.

رسول‌خدا ﷺ فرمودند در یک بال مگس سمّ و در بال دیگر آن دواء آن وجود دارد لذا این تدبیر سمّ را خنثی خواهد کرد، البته اگر دلش نخواست مایع مگس افتاده در آنرا بخورد، نخورد.

۳۱- اگر دسته جمعی غذا میخورند هر کس باید دیگری را اکرام کند باینصورت که اشیاء بهتر را یا سهم بیشتر را به او اختصاص دهد- و از زیادخوردن بپرهیزد زیرا پرخوری موجب بیماریهای زیادی میباشد.

۳۲- کسیکه سیر، پیاز، و لیمو، که بوی بدی دارند خورده باشد از مسجد و مجلس دوری گزیند و نماز را در منزل بخواند و یا دهان را خوب تمیز و خوشبو کند.

۳۳- به طرز متکبران غذا میل نکند مثلاً تکیه زده ایستاده، درحال رفت و آمد و غیره.

۳۴- قبل از جمع شدن سفره نباید بلندشد.

۳۵- در حین غذا خوردن از کلیه حرکات و کلماتیکه موجب نگرانی اطرافیان میشوند اکیداً اجتناب باید نمود.

۳۶- کسیکه شیر مینوشد این دعا را بخواند، اَللّٰهُمَّ بٰارِکْ لَنٰا فِیهِ وَ زِدْ نٰا فِیهِ.

«آداب بعد از طعام»

۱- بعد از غذا این دعا را باید خواند، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذی اَطْعَمَنٰا وَ سَقٰانٰا وَ جَعَلَنٰا مِنَ الْمُسْلِمینَ.

۲- قبل از شستشوی دستها با آب باید آنها را لیسید و بعد از شستشو با حوله تمیز کرد.

۳- اگر دست جمعی غذا میخورند قبل از همراهان نباید دست از غذا کشید زیرا ممکن است همراه سیر نشده نیز دست بکشد امّا اگر مجبور بودید دست بکشید عذرخواهی کنید.

۴- تکه‌های ریز نان را نباید دور ریخت بلکه سعی شود تا خورده شوند، زیرا اینکار موجب برکت در رزق و حسن اخلاق فرزندان میگردد.

۵- ظرف رابعدازاتمام غذابایدلیسید و پاک کرد- در حدیث آمده‌است‌که‌ظرف‌بااینکار‌درحق‌اودعای‌خیرمیکند.

۶- بعد از غذا دندانها را تخلیل و پاک باید کرد.

۷- لیسیدن ظرف غذا و سپس پاک کردن و نوشیدن آب آن ثواب آزادی یک غلام را دارد.

۸- چون روزی حلال باشد شکر باید کرد، و اگر شک داشت که حلال است یا خیر ناراحت باید باشد.

۹- بعد از غذا ابتداء دست و بعد دهان را تمیز باید کرد.

۱۰- و چون در خانه دیگری غذا خورد این دعا را بخواند اَللّٰهُمَّ بارِکْ لَهُمْ فیما رَزَقْتَهُمْ وَ اغْفِرْلَهُمْ وَ ارْحَمْهُمْ یا این دعارابخواند اَللّٰهُمَّ اَطْعِمْ مَنْ اَطْعَمَنی وَ اسْقِ مَنْ سَقانی.

بار خدایا در آنچه به آنان روزی داده‌ای برکت عنایت فرما و آنانرا به بخش و بر آنان رحم کن - بار خدایا طعام بده بکسیکه مرا طعام داد و آب‌بنوشان‌کسی‌را که مرا آب نوشانید.

«آداب غذا خوردن دسته جمعی»

۱- اگر کسی همراه شما غذا میخورد و از نظر علم،

تقوی، زهد، و .... بالاتر باشد اجازه دهید تا او آغاز به‌خوردن‌نمایدواگر شما دارای صفات برتری هستید شما شروع کنید.

۲- در تاریکی غذا میل نشود زیرا این شیوه مردمان نادان است و حین غذا خوردن کلام نیکو و سخنان خوب بهتر است.

۳- در هنگام غذا خوردن غذای بیشتر و بهتر را به همراه خود تعارف کن و اگر متوجه شدی که او تعارف میکند تو هم تا سه مرتبه تعارف کن بیش از سه مرتبه تعارف صحیح نیست البته کمال دقت را نموده که همراه یا میهمان گرسنه نماند.

۴- سعی شود در هنگام غذا همراه جهت تعارف به شما گرسنه نماند و شما نیز طبق عادت معمول غذا میل کنید و بخاطر دید مردم و ریاء کاری کمتر از معمول نخورید و اگر بخاطر همراهان بیش از حد معمول خوردید مانعی ندارد.

۵- هنگام غذا خوردن نباید چشم ٭ دست و دهان همراهان دوخت آری اگر شما از برتری شتر برخوردار

هستید سعی کنید پیش از دیگران دست از غذا نکشید و اگر نتوانستید بخورید آهسته میل کنید تا همراه با دیگران پیش بروی البته اگر چنین کاری برایتان مشکل است با عرض معذرت میتوانید جلوتر دست از غذا بکشید تا دیگران احساس شرمندگی نکنند.

۶- نباید دست را در ظرف غذا پاک کرد و نباید در حین غذا خوردن دهان را روی ظرف غذا قرار داد بطوریکه از دست و دهان مقداری دوباره د ر ظرف داخل شده و باعث رنجش دیگران گردد و همچنین لقمه نصف خورده را نباید دوباره داخل ظرف غذا قرار داد و یا دوباره در خورش زد زیرا این قبیل حرکات موجب نفرت اطرافیان خواهد شد.

۷- شایسته نیست دست را در ظرف غذا بشوئید و روبروی مردم مضمضه کرد و سعی باید کرد که بزرگان و علماء دین را در صدر مجلس قرار داد و دست شستن از طرف راست باید آغاز گردد و آب شستشوی را در جای مخصوص باید ریخت و مسئول دست شستن باید نشسته دست مردم را بشوید و اگر کسی لازم دید تا مضمضه کند

آب مضمضه را آهسته باید در ظرف ریخت زیرا در غیر این صورت ممکن است قطرات آب بیرون ریخته موجب نفرت اهل مجلس گردد.

باید دانست که آداب فوق همه از احادیث و روایات نقل شده است.

«فضیلت اطعام میهمان و دوستان»

دعوت کردن دوستان و دور هم نشستن از صدقات معمولی چند برابر بیشتر اجر و ثواب دارد در روایات آمده است که در روز قیامت از چند چیز محاسبه بعمل نمی‌آید، و شرح آن چنین است:

۱- سحری ماه مبارک رمضان.

۲- افطاری ماه رمضان.

۳- اطعام دوستان و آنچه راکه همراه آنان خود شخص تناول میکند، حضرت امام جعفر صادق رضی الله عنه فرموده‌اند همان مقدار وقتیکه با دوستان سر سفره

نشسته و طعام میخورد از عمر شخص بحساب نمی آید.

حضرت حسن بصری فرموده‌اند: انسان هر آنچه را که خودش بخورد یا به پدر و مادر بخوراند در روز قیامت حساب دارد اما آنچه را که به دوستان اطعام مینماید حساب ندارد.

حضرت علی رضی اللّه عنه فرموده‌اند: اطعام دوستان ولو باندازه یک صاع حدود ۵ کیلو بهتر است از آزاد کردن یک غلام و در روایتی دیگر فرموده‌اند که بهترین شما کسیست که بدوستان اطعام کند.

«آداب ملاقات با کسی در خانه‌اش»

۱- هنگام شام و ناهار از رفتن بخانه دیگران خودداری باید کرد و در روایتی آمده که بدون دعوت در خانه کسی رفتن و طعام خوردن صحیح نیست مگر اینکه دوست صمیمی و مخلص باشد آنگاه اشکالی ندارد.

۲- هر کس وارد خانه شد صاحب خانه آنچه دارد

تقدیم و از خود و او پذیرائی کند.

امّا در صورتیکه چیزی وجود ندارد نیازی نیست که تکلف کرده و قرض بگیرد، اگر در خانه چیزی نیست پذیرائی نیز سنّت نیست.

و از گناهان بزرگ این است که کسی ما حضر را حقیر شمرده تقدیم میهمان نکند و یا چنین خدمتی را بچشم حقارت بنگرد و از قبول آن استنکاف نماید.

۳- اگر چنانچه میزبان از دستورات میهمان نگران میشود برای میهمان دستور دادن صحیح نخواهد بود، و اگر چنانچه میزبان به میهمان گفت از این دو چیز یکی را پسند کن بر میهمان است که شیْ آسانتر را اختیار کند زیرا رسول‌خدا ﷺ چنین عمل کرده‌اند.

۴- لازم است میزبان پذیرائی میهمانرا بر حسب شأن او تهیه ببیند زیرا این عمل سبب خیر و برکت خواهد بود.

رسول‌خدا ﷺ فرموده‌اند: هر کس نیاز برادران مؤمن را برآورده کند هزاران نیکی در نامهٔ اعمال او نوشته گردد و هزاران گناه از وی بخشوده شود و البته پرسیدن از میهمان که فلان چیز بیاورم، یانیاورم‌این‌کار درستی نیست

هر چه وجود دارد بدون تعارف و تکلف تقدیم کند.

«فضائل پذیرائی از میهمان»

قبلاً یادآور شدیم با میهمان باید با نحوی احسن و خوب رفتار نمود، با مهمان سر زده و عمومی باید با خوبی رفتار شود اما در صورتیکه شخص کسانی را دعوت کرده است لازم است آنچه در توان دارد خدمت کند، و هیچگونه کوتاهی و کسری روا ندارد.

رسول‌خدا ﷺ فرموده‌اند هر کس میهمان نواز نیست نیکوکار نیست.

و نیز رسول‌خدا ﷺ فرموده‌اند: در خدمت به میهمان تکلف مکن زیرا این کار موجب دشمنی و عداوت میگردد. در صورتیکه میهمان انسانی غریبه و ناشناس باشد حتماً از او پذیرائی کند ولو با قرصی باشد باو خدمت کند حضرت ابراهیم خلیل (ع) غذا صرف نمی‌کردند مگر اینکه میهمان با او غذا میل میکرد و گاهی تلاش

میکردند و از بیرون میهمان می‌آوردند و گاهی راه دوری را در این راستا می‌پیمودند.

«آداب دعوت و قبول آن»

بر مسلمان لازم است بجز انسانهای صالح کسی را دعوت نکند زیرا دعوت نمودن انسانهای ناباب و ناصالح بمعنی کمک به آنان و احترام به ایده آنان میباشد و انسان ناصالح به این ترتیب در کارهای زشت و ناروای خود جری‌تر و پر روی‌تر خواهد شد.

دعوت کننده نیز شریک جرم خواهد گردید.

سعی شود که مردم سیر و پر را دعوت نکند بلکه بجای آنان انسانهای غریب و گرسنه را دعوت کند، رسول‌خدا ﷺ فرموده بدترین ولیمه آنست که به غرباء و مساکین داده نشود و نیز حضرت ﷺ فرموده‌اند، شما در دعوت دادن تکلف میکنید زیرا کسانی را دعوت میکنید که بدعوتتان نمی‌آیند و کسانیکه می‌آیند دعوت نمی‌کنید.

آری خویشان را باید دعوت کرد و در هنگام دعوت نباید فخر و ریاء و تکلف کرد لازم است اسم دعوت برابر با سنّت باشد- کسی راکه بدعوت شما نمی‌آید هرگز دعوت نکنید زیرا اینکار موجب دل شکستگی شما خواهد شد و نیز کسیکه با دلی ناخواسته لبیک میگوید از دعوت دادن او خودداری کنید زیرا چنین کسی غذای شما نیز با اکراه میل مینماید. که اینکار گناه میباشد.

در قبول دعوت باید موارد ذیل رعایت شود.

۱- در قبول دعوت نباید فرقی میان فقیر و غنی قائل شد دعوت آدم تنگدست را نیز باید پذیرفت زیرا رسول‌خدا ﷺ پیش مساکین میرفتند و دعوت آنانرا میپذیرفتند.

۲- اگر متوجه شدید که از شما دعوت ظاهری و روی درواستی بعمل آمده است حتماً خود را به بهانه‌ای از قبول چنین دعوتی در ببرید.

الهی دعوت کسی را باید پذیرفت که از رفتن به پیش او افتخار میکند و آنرا احسانی بر خود میداند.

آری اگر متوجه شدید که در خانه دعوت‌کننده اعمال

مکروهی از قبیل استفاده از ظروف طلا، نقره یا تصویر دار، یا ساز و نواز غیر شرعی انجام میگیرد یا رعایت حجاب اسلامی نمیشود از رفتن بچنین دعوتی حتماً سرباز زنید.

اگر دعوت کننده انسانی است سبک، ظالم، فاسق، مبتدع و غیره از دعوت او حتماً باید انکار کنید.

۳- به علت دوری راه نباید از قبول دعوت انکار کرد بلکه لازم است دوری راه را تحمل نماید.

۴- به خاطر روزه دار بودن نباید از رفتن به دعوت خودداری کرد بلکه رفت و از بوئیدن اشیاء خوشبو اکتفاء نمود و اگر چنانچه صاحب خانه باین مقدار راضی نمیشود در صورت روزهٔ سنّت روزه را باید شکست و دوباره آنرا باید قضاء کرد زیرا شکستن دل مسلمان از شکستن روزه سخت‌تر است - رسول خدا صلی الله علیه و سلم از کسیکه بخاطر روزه سنّت دل میزبان را شکست اظهار ناراحتی فرمودند و فرمود تو در روزه سنّت عمر بسر میبری در حالیکه قلب برادر مسلمانت را ناراضی و نگران ساختی.

۵- فقط بخاطر شکم پروری نباید بدعوت رفت زیرا اینکار از خصلت حیوانات است آری قبول دعوت سنّت

رسول‌الله ﷺ میباشد. رسول‌خدا ﷺ فرموده هر کس دعوت را قبول نکند نزد خداوند گنهکار است بنابراین بعضی از علماء فرموده‌اند قبول دعوت واجب است.

در روایتی آمده احترام مؤمن احترام به خداوند است لذا در قبول دعوت نیّت ملاقات میزبان را داشته باشد و نیز در چنین حالتی نباید موجبات نکته سنجی و ایراد را برای فرصت طلبان فراهم نمود.

«شرائط دعوت»

در قبول دعوت نیّت یکی از ۵ چیز بالا الزامی است- که از نیّت کردن هر کدام ثواب آن حاصل گردد- و بوسیله نیّت است که چیزهای مباح موجب تقرب بدرگاه خداوند میگردد- بزّرگان دین سعی داشته‌اند تا هر حرکت، نشست و برخاستشان با نیّت نیکو انجام یابد تا آنکه کوچکترین عمل و لحظه‌ای از زندگیشان خالی از عبادت و دین نباشد.

میزبان را زیاد منتظر نگه ندارد، جای مناسب برای

نشستن را انتخاب نماید، هر جای باو دستور دادند همانجا بنشیند و اگر در محل بالا تعارف کردند اظهار تواضع نماید، از محلی که زنان در آنجا نزدیک میشوند دوری‌نماید. وبه محلی‌که غذا می‌آورند زیاد نگاه نکند، و از اهل مجلس احوال‌پرسی بعمل آورد و اگر خلاف شرع چیزی را مشاهده نمود منع کند، و اگر منع نشدند فوراً از آنجا برخاسته و برود، حضرت امام احمد فرموده‌اند: اگر در جلسه‌ای سرمه دان نقره‌ای دیده شود آن مجلس را ترک نماید.

«آداب شب گذارندن میهمان»

۱- بر میزبان لازم است که محل طهارت و دستشوئی و نیز جهت قبله را به میهمان نشان دهد.

۲- در اطعام میهمان تعجیل روا دارد تا میهمان گرسنگی نکشد.

۳- در صورتیکه یکی از میهمانان هنوز نرسیده است

و سائرین رسیده‌اند نیازی نیست تا همه را به خاطر یکنفر منتظر نگاه دارد، امّا اگر شخص به مجلس نرسیده غریبه‌ای است که اگر انتظار او نشود دل شکسته میگردد، لذا قدری انتظار کنند و این انتظار اشکالی ندارد.

۴- میهمان بدون اجازه میزبان نباید از خانه خارج رود و نیز میهمان کس دیگری را قبول نکند مگر میزبان اجازه بدهد و چون میهمان نیاز خروج از خانه را پیدا کرد میزبان او را راهنمائی کند، و هنگام رفتن میهمان بر میزبان لازم است تا دم در او را بدرقه کند. این است دستور پیامبر گرامی خدا ﷺ .

۵- میزبان باید با میهمان روشنی دل و روشنی چهره باشد در صورتیکه میزبان عمل اشتباهی انجام دهد میهمان باید گذشت کند و به دل نگیرد زیرا اخلاق حسنه از بسیاری عبادات بهتر و بالاتر است.

۶- در جهت پذیرائی از همه اول میوه حاضر نماید، و سبزیجات تا آخر سر سفره باقی بماند در روایتی آمده است اگر بر سفره سبزی باشد ملائکه برآن سفره حضور پیدا میکنند.

۷-ازمیان‌غذاهای‌آماده‌هر چه لذیذتر است اول آن را آورد تا میهمان از همان بیشتر بخورد.

۸- اگر غذاهای رنگارنگ بر سفره چیده شده‌غذای لذیذ باید تا آخر سر سفره باشد تا همهٔ حاضرین از آن سیر بخورند، لکن اگر باین نیّت آنرا بردارد که پس مانده روز قیامت حسابی نخواهد داشت اشکالی ندارد.

«آداب و طرز نوشیدن آب»

۱- ابتداء بسم اللّٰه الرّحمن الرّحیم گفته ظرف آب را با دست راست گرفته و آهسته آب بنوشد.

۲- ایستاده و خوابیده نوشیدن آب صحیح نیست البته آب زمزم، آب پس مانده وضو از این حکم مستثنی میباشد.

۳- قبل از نوشیدن آب لازم است ظرف آب را مورد دقت و توجه قرار داده تا مبادا درآن چیزی ناگوار بوده باشد.

۴- اگر در میان نوشیدن آب آروغ آمد فوراً لیوان آب را از دهان دور باید کرد.

۵- آب نوشیدن با یک نفس صحیح نیست، با سه نفس باید آب را نوشید و ابتداء هر نفس بسم اللّٰه و انتهای آن را الحمدللّٰه گوید.

و بعد از نوشیدن آب این دعا را بخواند اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی جَعَلَهُ عَذْباً فُرَاتاً بِرَحْمَتِهٖ وَ لَمْ یَجْعَلْهُ مِلْحاً اُجَاجاً بِذُنُوبِنَا- خدا را شکر که آنرا بمحض رحمت خویش شیرین و گوارا قرار داد و به سبب گناهان ما آنرا تلخ و بدمزه نگردانید.

«آداب نوشیدن شیر»

چون کسی شیر تقدیم کرد نباید آنرا رد نمود بلکه باید آنرا قبول کرد.

رسول اکرم ﷺ شیر را پسند میفرمودند و هرگاه شیر مینوشیدند این دعا را میخواندند اَللّٰهُمَّ بَارِکْ لَنَا فِیهِ وَ

زِدْنَامِنْهُ بار الها برکت نما در آن برای ما و ما را از آن بیشتر عنایت کن.

(توضیح) آداب نوشیدن شیر همانطوریکه در مورد نوشیدن آب ذکر گردید در نوشیدن شیر همان آداب عمل شوند- (مترجم).

«آداب نوشیدن آب زمزم»

۱- با بسم اللّٰه باید آنرا نوشید.

۲- ایستاده نوشیده شود.

۳- روی بقبله باشد.

۴- این دعا را بخواند.

اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَسْئَلُکَ عِلْماً نَافِعاً وَ رِزْقاً وَاسِعاً وَ شِفَاءاً مِنْ کُلِّ دَاءٍ.

۵- در نوشیدن آب زمزم سعی شود که حداکثر آنرا بنوشد.

۶- آنرا با سه نفس باید نوشید.

٧- بعد از نوشیدن آب زمزم شکر خدای باید بجای آورد.

٨- بر سر و صورت باید از آب زمزم قدری ریخت.

٩- و مقداری از آب زمزم را بر کل بدن باید ریخت.

١٠- و اگر قدری هنوز باقی بود آنرا در چاه زمزم باید ریخت (مترجم) در حال حاضر چاه زمزم سرپوشیده و لوله کشی شده است لذا باقیمانده آب را بر سر و صورت و بدن باید ریخت، زیرا ریختن آب در چاه زمزم فعلاً امکان پذیر نیست (مترجم).

«آداب ملاقات»

در وقت ملاقات آداب زیر باید رعایت شود:

١- احساس غربت نکرده و وحشت‌زده نشود.

رسول‌اکرم ﷺ فرمودند: خوشروئی و تبسم شما در مقابل برادر مسلمان نیز صدقه و نیکی میباشد.

٢- چون با کسی ملاقات کرد اول باید سلام عرض

کند، اگر چنانچه میزبان آغاز به سلام کرد میهمان باید جواب بدهد، رسول‌اکرم ﷺ فرمودند: هر کس ابتداء به سلام نکند او را به پیش خود راه ندهید.

۳- بعد از سلام مصافحه کنید، زیرا رسول‌خدا ﷺ فرموده‌اند: مصافحه مکمل سلام میباشد- (احمد).

۴- چون در خانه کسی داخل شدید اول سلام بگوئیدوهنگام‌رفتن‌نیزسلام‌گفته و سپس خداحافظی کنید.

۵- چون دو نفر مسلمان هنگام ملاقات مصافحه کردند قبل از جدا شدن از یکدیگر همهٔ گناهان‌شان بخشوده میشود (ترمذی).

۶- هرگاه کسی برای شما سلام دیگری را ابلاغ نمود باو چنین جواب دهید، و علیک و علیه السّلام (نسائی) یعنی بر تو و بر او سلام باد...

«آداب عرض سلام»

۱- هنگام ملاقات با مسلمان سلام باید گفت چه او

را بشناسی یا نشناسی (بخاری).

۲- نزدیکتر بخداوند کسی است که بدون انتظار از دیگران او خود ابتدا به سلام کند. (بخاری).

۳- قبل از ورود به خانه کسی باید اجازه گرفت، اگر اجازه دادند چه بهتر و اِلّا حتماً باید برگردد و بدون اجازه ورود به خانه کسی گناهی است بس بزرگ و کمال سوء ادب...

۴- اگر خواستید درب خانه کسی را بزنید سه بار بزنید و بیشتر از آن نزنید. اگر صاحب منزل از پشت درب گفت تو چه کسی هستی، به این صورت جواب دادن که من هستم من هستم درست نیست بلکه خود را کاملاً معرفی کنید.

۵- خارج از منزل ایستاده داخل منزل را نگاه نکنید، رسول‌اکرم ﷺ فرمودند: هر کس قبل از اجازه چشم خود را داخل خانه انداخت بدون تردید اسباب هلاکت خود را فراهم ساخت اگر چنانچه صاحب منزل بسوی او سنگریزه‌ای انداخت که در نتیجه چشم او کور شد ملامتی ندارد.

۶- جهت درب زدن نباید مقابل درب ایستاد بلکه

کتاره آن طرف راست یا چپ بایستید و برای کسب اجازه دخول اول باید سلام بگوئید و اگر نفری فرستادند و شما را داخل خانه خواستند نیازی به اجازه مجدد نیست البته این در صورتی است که نفر همراه شما باشد.

۷- بهتر است چون خواستید بخانه کسی بروید هدیه‌ای همراه ببرید ولو چیزی معمولی و کم قیمت باشد، زیرا رسول‌خدا ﷺ فرمودند: از هدیه محبّت بیشتر میگردد...

«آداب سلام در اسلام»

سلام گفتن سنّت رسول‌خدا ﷺ میباشد، در روایات فضائل زیادی دربارهٔ سلام آمده است رسول‌اکرم ﷺ فرمودند: سلام را زیاد کنید تا با عافیت باشید.

۱- در گفتن سلام باید مبادرت ورزید. و اصل این است که کوچکترها به بزرگان و بزرگان به کوچکترها سلام گویند.

راه روندگان به نشستگان سلام گویند، سواران به پیادگان سلام گویند گروه بزرگتر به گروه کوچکتر باید سلام بگویند.

۲- سلام به نیّت سنّت و بدون غرض گفته شود، سلام با ریاکاری عملی است مکروه و ناجائز که از آن بشدت پرهیز باید کرد.

۳- اگر از گروهی یکنفر مبادرت به سلام کرد از سائرین کفایت خواهد کرد و نیز اگر از جماعتی یک نفر مبادرت به جواب سلام کرد واجب از همه ساقط میگردد.

۴- سلام به همه مسلمین چه آشنا و چه ناآشنا باشد گفته شود و به زنان نیز سلام باید گفت اما سلام به زن نامحرم جائز نیست زیرا این نوع سلام موجب فتنه خواهد بود مگر اینکه زنی پیرو و با وجاهت باشد و به زنان محرم و اهل خانه سلام باید گفت.

۵- هنگام ورود به مجلس و نیز هنگام مرخصی سلام بایدگفت وهنگام ورودبه خانه سلام گفتن سنّت است.

۶- در مجلسی که مسلمان و غیر مسلمان وجود دارد سلام‌گفتن اشکالی ندارد. واگر غیر مسلمان به مسلمان سلام

گفت‌مسلمان‌نیزبه‌او جواب دهد و کلمهٔ علیکم کافی است.

٧- در گفتن سلام سعی شود تا از کلمات و صیغه‌های جمع استفاده شود و نیز باید مبادرت به سلام را عادت کرد، در جواب حتی المقدور سعی شود کلمات بهتر و شایسته‌تری را انتخاب کند مثلاً سلام کننده اگر گفت السلام علیکم جواب گوینده علیکم السلام و رحمة اللّه گوید و اگر سلام کننده السلام علیکم و رحمة اللّه گفت جواب دهنده علیکم السلام و رحمة اللّه و برکاته گوید.

«آداب مصافحه (دست دادن)»

در مصافحه دو کف دست در دو دست طرف با قدری گرمی فشرده شوند. اسلام جهت افزایش محبّت در دلها بعد از سلام مصافحه را سنّت قلمداد کرده است اما

مصافحه مرد با زن قطعاً صحیح نیست (مگر با مادر، خواهر و محارم مترجم)

رسول‌اکرم ﷺ درباره مصافحه فرموده‌اند: چون دو نفر مسلمان با هم ملاقات کرده و هنگام خداحافظی مصافحه کردند پس قبل از اینکه از هم جدا شوند بخشوده میشوند (ابوداود).

درجایی رسول‌خدا ﷺ چنین فرموده‌اند: مصافحه کنید تا کینه‌ها برطرف گردد.

«آداب و مسائل مصافحه»

۱- قبل از مصافحه السلام علیکم گفته شود بدینترتیب دیگر مصافحه جزء و تکمیل سلام خواهد بود.

۲- هر دو کف دست با هم پیوند خورند، دیگر با سرانگشتان مصافحه صحیح نخواهد بود.

۳- با دو دست مصافحه شود هنگام خداحافظی اگرچه مصافحه از روی حدیث ثابت نیست اما از عمل

امّت چنین معلوم میشود که معمول و پسندیده میباشد.

۴- در مصافحه هیچگونه تکلف و ریاکاری نباید باشد آری مصافحه‌ایکه با تکلف و خودنمائی انجام میگیرد از مهر و محبت خالی خواهد بود و بنابراین چنین مصافحه‌ای هیچگونه ثوابی نخواهد داشت.

۵- هنگام مصافحه در مقابل یکدیگر سر فرود آوردن جائز نیست.

۶- اگر چنانچه دست طرف معیوب و زخمی باشد نباید او را به زحمت واداشت و مجبور به مصافحه نمود.

«آداب معانقه و بغل‌گیری»

معانقه و مصافحه موجب افزونی محبت میگردد.

چون کسی بعد از مدتی ملاقات شد و یا از سفری آمد معانقه با او سنّت میباشد حضرت عایشه رضی اللّه عنه میفرماید: زید بن حارثه رضی اللّه عنه از سفر به مدینه منور رسید رسول اکرم ﷺ در خانه من تشریف داشتند

زید رضی الله عنه درب زدند رسول‌خدا ﷺ درآ نوقت جامهٔ مبارک را از تن درآورده بودند چنانچه با همین حال بلند شدند و با زید بغل گیر گردیدند و او را بوسه دادند.

همچنین هنگامیکه جعفر بن ابیطالب رضی الله عنه از حبشه برگشتند رسول خدا ﷺ اورامعانقه کردندودرمیان‌دو چشم یعنی پیشانی اورابوسه دادندبهرحال معانقه سنّت است.

آداب معانقه از قرار ذیل میباشد.

۱- با انسانی عادی فقط با مصافحه و سلام علیکم اکتفا شود.

۲- اگر ازدحام بود و معانقه سبب زحمت طرف میشود بهتر است در چنین مواردی از آن صرف نظر شود.

۳- اگر کسی مزاجی نازک دارد و یا مریض است و از مصافحه و معانقه اذیت میشود نباید با او معانقه کرد، این عمل تازمانی پسندیده‌است‌که موجب سرور و خوشی باشد.

۴- در معانقه نباید بحدی برطرف فشار آورد که

دست و سینه او ناراحت گردد و همچنین نباید بحدی دست در دست طرف قرار داد که او خسته شود.

۵- نیز اگر کسی عجله داشت نباید او را جهت مصافحه و یا معانقه معطل نمود.

۶- در حال مصافحه و معانقه نباید جلوی طرف کمر خم کند و اینکار اصلاً جائز نیست.

۷- اگر وارد مجلسی شدید که اعضاء آن مجلس مشغول درس و تدریس و یا شور و مشورت هستند فقط به سلام اکتفاء شود.

۸- در صورتیکه مصافحه و معانقه موجب ناراحتی و تکدر خاطر اهل مجلسی قرار میگیرد و یا در کار مجلس خللی واقع میشود نیازی نیست که حتماً اقدام به مصافحه و معانقه نمائید.

«آداب مجلس»

۱- چون وارد مجلس شدید قبل از کلام سلام

بگوئید و چون از آنجا برخاستید نیز سلام بگوئید.

۲- در صورتیکه در کار طرف خللی واقع میگردد اقدام بمصافحه نکنید بلکه فقط به سلام اکتفاء کنید و آرام بنشینید.

۳- چون وارد مجلسی شدید هر جا رسیدید در همانجا بنشینید و از اینکه کسی را از جایش بلند کنید و سرجای او بنشینید خودداری کنید که اینکار مکروه میباشد.

۴- هرگاه شخصی وارد مجلس گردید و در مجلس جائی نبود براهل مجلس است تا برای تازه وارد جای درست کنند.

۵- درمجلسی که سه نفر وجود دارد جائز نیست که دو نفر با هم درگوشی صحبت کنند و سومی را بگذارند. زیرا از این عمل نفر سوّم رنجیده خاطر میشود البته اگر مجلس بیش از سه نفر باشد نجوی اشکالی ندارد. آری طوری حرف زدن که نفر چهارمی متروک باشد نیز جائز نخواهد بود.

۶- در جلسه‌ای‌که‌درون اطاقی دربسته تشکیل یافته

است فقط در صورت اجازه میتوان وارد آن اطاق شد و در غیر اینصورت اصلاً صحیح نیست وارد اطاق شد.

۷- اگر شخصیتی نامدار و صاحب علم و فضل وارد مجلسی گردیدبر حاضرین است تا جهت اکرام و احترام او بلند شوند البته هیچ مسلمانی نباید برای خود چنین انتظاری داشته باشد (ترمذی).

۸- هیچکس حق ندارد بدون اجازه میان دو شخص بنشیند.

۹- در مجلس شایسته نیست دور از همدیگر و متفرق نشست بلکه بهتر است کنار همدیگر بنشینند (ابوداود).

۱۰- اگر برادر مسلمانی وارد مجلس شد با وجود اینکه جای فراوان باشد اندکی جهت احترام او تکان بخورید و جا تعارف نمائید (طبرانی).

۱۱- هر چیزی سری دارد و سر مجلس کسیست که روی بقبله نشسته است (طبرانی).

۱۲- مجالس امانت هستند یعنی سخن و گفتگوهائیکه در مجلس بین همدیگر گفته میشوند نقل و

انتقال آنها به دیگران خلاف امانت‌داری بوده و گناه است (ابوداود).

۱۳- اگر کسی از جایش برخاست و رفت امّا در نیّت دارد که دوباره برگردد بهتر است چیزی را از قبیل دستمال، یاچیزدیگری سرجای خودبگذاردتادیگری جایش رانگیرد.

۱۴- چون جلسه به‌پایان رسید این دعا را بخواند، سُبْحَانَکَ اَللّٰهُمَّ بِحَمْدِکَ اَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ اَسْتَغْفِرُکَ وَ اَتُوْبُ اِلَیْکَ-پاکی ترا است ای خدا حمد ترا میگویم گواهی میدهم که معبودی بجز تو وجود ندارد از تو مغفرت میخواهم بسوی تو بر میگردم. (فائده) اگر در مجلس سخنانی خوب ایراد گردید سند و مدرکی عالی خواهند بود. اما اگر حرفهای بیهوده و لغو گفته شد به برکت دعای بالا مورد عفو قرار خواهند گرفت.

۱۵- در هر جلسه باید ذکر خداوند بعمل آید و درود بر پیامبر ﷺ بکثرت گفته شود. در حدیث آمده است جلسه‌ایکه درآن ذکر خدا و درود بر رسول‌خدا ﷺ گفته نشود در روز قیامت موجب زیان و فساد خواهد بود، وانگهی از شأن خدا است که آنان را بیامرزد یا عذاب دهد.

«آداب نشستن»

درباره نشستن آداب ذیل مراعات شوند.

۱- در مجلس طوری باید نشست که بدن راحت و آرام باشد، فکرش آسوده و اطرافیانش نیز راحت باشند، و نباید در جلسه بد اخلاقی کرد.

۲- نشستن دو زانو یا چهار زانو باید باشد.

۳- در جلسه جائی نباید نشست که نصف بدن در آفتاب و نصف دیگر در سایه باشد.

۴- اگر عده‌ای قبلاً نشسته‌اند تازه‌واردنباید جلوی روی آنان بنشیند بلکه در گوشه‌ای مناسب هر کجا که جا پیدا کند بنشیند.

۵- اگر چنانچه جلسه پرازدحام بود برای افراد تازه وارد، باید اندکی بخود فشار آورد تا جای پیدا شود.

۶- در مجلس نباید فرقی میان سیاه و سفید، امیر و غریب، قائل شد.

۷- هر کس جلوتر آمد حق دارد جلوتر بنشیند و برای کسی جای تعیین کردن صحیح نیست.

«آداب خواب»

۱- روی شکم نباید خوابید زیرا در اینصورت مشابهت با اهل نار پیدا شده و موجب ناراحتی خداوند خواهد شد.

۲- بعد از صرف غذا نباید به پشت خوابید بلکه به پهلوی راست روی بقبله باید خوابید و همین طرز خوابیدن مطابق سنّت میباشد.

۳- اگر سقف بام بدون حصار باشد نباید بالای آن خوابید زیرا احتمال فرامرشی و افتادن به زمین امکان پذیر خواهد بود.

۴- پای بسوی قبله نباید خوابید.

رسول اکرم ﷺ فرمودند: هرکس بر سقفی که حصار ندارد خوابید از ذمّه خداوند خارج خواهد شد. و او ضامن

هلاکت خود خواهد بود.

۵- از رختخواب نرم و نازک و لذت بخش اجتناب باید نمود زیرا چنین خوابگاهی موجب غفلت خواهد بود و در نتیجه ممکن است برای نماز بیدار نگردد و شکار سستی و کاهلی شده غرق در خواب غفلت شود.

رختخواب رسول‌اکرم ﷺ بسیار ساده و معمولی بود.

۶- قبل از خوابیدن دعاهای سنّت را بایدخواند و نیز استغفار باید کرد. با وضو خوابیدن خیلی‌بهتروبافضیلت‌تر میباشد.

۷- نیمروز جهت قیلوله اندکی باید درازکشید که این امر سنّت است یعنی بعد از صرف ناهار اندکی دراز باید کشید (آری خواب رفتن شرط نیست).

«آداب عطسه و خمیازه»

در حدیث شریف آمده است که خداوند عطسه را

می‌پسندد و خمیازه را نمی‌پسندد. در اصل حقیقت این است که عطسه علامت تندرستی انسان است و خمیازه نشانه سستی و کاهلی، غفلت و بیخودی انسان است. در حدیثی آمده است هرگاه‌کسی خمیازه میکشد شیطان به او می‌خندد.

در هنگام عطسه امور ذیل مراعات شوند:

۱- چون کسی عطسه زد فوراً اَلْحَمْدُلِلّٰهِ گوید شنونده یَرْحَمُکَ اللّٰه گوید دوباره عطسه کننده در جواب یَهْدِیکُمُ اللّٰه و یصلح بالکم گوید (بخاری).

۲- اگر عطسه‌کننده الحمد اللّٰه نگفت پس بر دیگران جوابش لازم نیست یعنی لازم نیست یرحمک اللّٰه باو گفته شود.

۳- اگر بر کسی سه بار پی در پی عطسه آمد شنونده سه بار جواب بدهد و از آن بیشتر اگر عطسه آمد مختار است خواسته باشد جواب دهد نخواسته باشد ندهد.

رسول اکرم ﷺ فرمودند تا سه مرتبه به برادر مسلمان خود جواب عطسه‌اش را بدهید و اگر چنانچه بیش از سه مرتبه بود انکه اثر زکام است و سرماخوردگی (ابو

داود).

۴- هنگام عطسه لازم است روی دهان را با دست یا دستمال بپوشاند و نیز سعی کند صدای عطسه راکمتر کند.

۵- برای مردان جائز است که به عطسه زنان محرم و پیرزنان نامحرم جواب دهند اما جواب دادن به عطسه زنان نامحرم و جوان جائز نیست و اینکار کراهت دارد.

در مورد خمیازه موارد ذیل رعایت شوند:

۱- رسول‌اکرم ﷺ فرمودند: که خمیازه از عمل شیطان است لذا تا حد توان و قدرت از خمیازه کشیدن جلوگیری باید کرد.

۲- چون خمیازه بر کسی غلبه کرد با دست یا دستمال و غیره دهان را بپوشاند زیرا وقتیکه شیطان دهان راباز میبیند در آن داخل میگردد. (مسلم).

۳- هرگاه خمیازه بر کسی غلبه کرد نباید صداء‌ها-هاء در آورد، زیرا رسول‌اکرم ﷺ فرمودند: هر کس موقع خمیازه‌ها- ها- گوید شیطان به او میخندد.

بهرحال خمیازه علامت سستی و کاهلی است‌و از

عمل شیطان است، خمیازه بیشتر بر آدمیان بیکار و تنبل غلبه میکند بنابراین لازم است هرگاه خمیازه آمد تغییر حالت دهد یعنی وضو بگیرد، یا بکاری مشغول شود، ولا حول ولا قوة الا باللّه العلی العظیم را بخواند تا آنکه اثر شیطان از او برطرف گردد.

(آداب مشورت کردن)

مشورت کردن سنّت است در آیات قرآن مجید دستور به مشورت آمده است یکی از فوائد مشورت آنست که تمام جوانب و ابعاد مسئله مورد بحث و بررسی قرار میگیرد و در نتیجه مسئله روشن میشود، وقتیکه همه افراد حاضربا روشنی عقل تفکر و تجربه رای خود را عرضه میدارند بالاخره نتیجه مطلوب حاصل میگردد و انسان مطمئن میشود.

و نیز نصرت غیبی پروردگار عالم در چنین مشورتی شامل حال میگردد، لذا هرگاه مسئلهای پیش آمد لازم

است موضوع و جریان را با آدمیان ذی عقل، دانا و متفکر و اهل رأی در میان گذاشت و در مسائل دینی حتماً با علماء دین باید مشورت کرد.

هیچگـاه نباید درباره مشورت و استمداد عقلی احساس شرمندگی کرد با اهل دانـش و بـینش اگر مسئله در میان گذاشته شود از ندامت آینده و از عواقب سوء آن نجات حاصل خواهد گـردید، یکـی از دانشـمندان چـنین میگوید هر چیز نیاز به عـقل دارد و عـقل نیـاز بـه تـجربه بنابراین مشهود است که تـجربه پـرده از حـقیقت پنهـان و کتمان شده برمیدارد لذا لازم است هر کس با افراد دانا و متعهد و صاحب فکر و درایت مشورت نماید سپس عمل را انجام دهد.

آداب مشورت عبارتند از:

۱- با آدم عاقل و کامل و خیراندیش مشورت شود که بدینسان بهدف و مقصد خواهد رسید.

۲- بعد از مشورت از رأی عاقل انصراف نشود والا پشیمانی رخ خواهد داد.

۳- حضرت عمر رضی الله عنه فرمودند: با رأی زنان مخالفت کن زیرا در خلاف آن برکت است بنابر این از مشورت با زنان اجتناب باید کرد. مگر اینکه زنی عاقل و فهمیده باشد (مترجم).

۴- با آدمیکه با زنان زیاد نشست و برخاست دارد هرگز مشورت مکن.

۵- با آدم دیندار، مؤمن، و متقی و پرهیزکار مشورت کن.

۶- با کسی مشورت کن که قلباً خیرخواه و همدرد و دوست شماباشد.کسیکه نسبت به شما حسادت وکینه و یا دشمنی و بغض دارد مشورت با او چون سمّ قاتل است زیرافقط آدم دوست و همدرد شما در مشورت رأی درست می‌دهد و نتیجه مشورت او خوب و باعث برکت است.

۷- با کسیکه غمگین و در بلائی گرفتار و پریشان حال است نباید مشورت کرد زیرا کسیکه خود او مبتلا به درد و رنج است دل و دماغی درست و حسابی ندارد.

۸- با کسیکه مشورت میکنید توجه داشته باشید که طرف مقصد و غرضی نداشته باشد.

زیرا آدمیکه منافع شخص خویش را در نظر میگیرد مورد اعتماد نیست.

۹- حاکم و رهبر حتماً باید با مشاورین خود مشورت کند تا امداد غیبی نیز نصیب او گردد.

۱۰- کسیکه نظر خود را در مورد مشورتی اظهار میدارد لازم است با احتیاط کامل و احساس ترس نظر بدهد طوری نباشد که مشکلات و شرار نهانی درونی شامل مشورت گردد، و اگر چنانچه نظر کسی نزد امیر مورد قبول قرار گرفت نباید به خود ببالد و احساس غرور کند بلکه دعاء خیر بکند و اگر نظر او از طرف امیر ردّ شود نباید رنجیده خاطر گرددبلکه خدا را شکر گوید که مسئولیتی از گردنش برداشته شده. و از شرّ نتیجه مشورت نجات یافته است.

۱۱- چون امیر تصمیم پنهانی را بعد از مشورت اتخاذ نمود لازم است بر آن استقامت کند و بر خدای عزّوجلّ توکّل کند و اینجا است که امدادهای غیبی نصیب

او خواهد گردید.

۱۲- در هنگام مشورت این دعا را بخواند.

اَللّٰهُمَّ اَلْهِمْنٰا مَراشِدَ اُمُورِنٰا وَ عُذْنٰا مِنْ شُرُورِ اَنْفُسِنٰا وَ مِنْ سَيِّئٰاتِ اَعْمٰالِنٰا.

به برکت این دعا از شرارتهای نفس امّاره در امان خواهد ماند.

«آداب خواب»

۱- باید قبل از خوابیدن وضو گرفت و با حالت وضو خوابید.

۲- قبل از رفتن در بستر خواب آنرا خوب باید تکان داد.

۳-هنگام‌خوابیدن‌بایستی‌اول‌بر‌پهلوی راست خوابید اگرچه بعداً بخواهد تغییر جهت بدهد: ابتداء بر پهلوی راست بخوابد به این صورت که دست راست را زیر رخسار (گونه) راست قرار داده و دست چپ را بالای ران چپ قرار

دهد و بخوابد.

۴- قبل از خواب چراغ را باید خاموش نمود.

۵- در حالت خواب آتش و اخگرها را باید خاموش نمود زیرا آتش دشمنی است بی رحم.

۶- یک‌پای‌روی‌پای دیگر قرار داده و زانوها بلند نگاه داشته خوابیدن در صورتیکه احتمال برهنگی باشد صحیح نیست امّا اگر احتمال عریانی نباشد اشکالی ندارد.

۸- خوابیدن قبل از نماز عشاء مکروه میباشد.

۹- در اطاقیکه روشنی نداشت و تاریک است خوابیدن کراهت دارد یعنی اطاقی را باید جهت خواب انتخاب کرد که قبل از خواب روشنی داشته باشد و خوب و خراب آنرا بداند و هنگام خواب چراغ را خاموش کند.

۱۰- در حال جنابت لازم است نجاسات را از بدن پاکیزه نمود و بعد از گرفتن وضوی کامل بخوابد.

۱۱- قبل از خواب سرمه در چشم کشیدن سنّت رسول‌خدا ﷺ است در هر دو چشم سه میله سرمه بکشید و از چشم راست ابتدا باید کرد.

۱۲- آدم سیگاری لازم است قبل از خواب دهان را

تمیز کند و کسانیکه قلیونی هستند لازم است هنگام خواب قلیون را از خود دور نمایند و در حال سیگار کشیدن و قلیون کشیدن نباید بخواب روند زیرا چنین حالتی خطر جانی و دینی دارد.

۱۳- قبل از خوابیدن ظروف غذا را باید شستشو داد و در جای مخصوص خود قرار داد.

و نباید ظرفیکه خوراک دارد سرباز گذشته شود زیرا از این کار احتمال وبا و تسلّط و دسترسی شیطان فراهم خواهد شد و اگر چیزی برای پوشاندن ظرف وجود نداشته باشد با گفتن بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ روی آن یک چوب بگذارد کافی خواهد بود.

۱۴- بعد از نماز عشاء باید اقدام به خواب نمود و بعد از عشاء نشستن و قصه گفتن و گپ زدن کار درستی نیست آری بهتر است تا بیدار است قدری بیاد خداوند بوده تلاوت قرآن و بیان دین و اندرز به بچه‌ها را عملی نماید زیرا از هر چیز وقت انسان باارزش تر است نباید باین سادگی وقت را تلف کرد.

۱۵- قبل از خوابیدن دعاهای ذیل را باید خواند:

این دعا را سه بار بخواند اَللّٰهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ

تَبْعَثُ عِبٰادَکَ (بخاری).

بار خدایا مرا از عذاب خودت روزیکه بندگانت را از قبور بر می‌انگیزی نجات‌بده. سپس ۳۳ بار سبحان اللّٰه ۳۳ بار الحمدللّٰه ۳۴ بار اللّٰه اکبر خوانده روی دو کف دست دم‌کرده ودستهارابرکل‌بدن‌تاآنجاکه‌ممکن‌است بمالد.

رسول‌اکرم ﷺ اینچنین عمل میکردند که هرگاه سر مبارک‌رابررختخواب‌قرارمیداندقل‌هواللّٰه‌احدالخ‌قل اعوذ بربالفلق الخ‌قل‌اعوذبرب‌الناس الخ را یکبار خوانده بر دو دست مبارک دمیده سپس بر کل بدن میمالیدند.

یکبار آیة الکرسی را نیز بخواند که با خواندن آن خداوند با یک ملک او را محافظت خواهد نمود تا او را از شیاطین و جنّیان پاسداری کند.

و اگر ممکن بود یکصد آیه از قرآن مجید تلاوت کند، که بدینسان از غافلان نخواهد بود. و اگر ممکن بود هر پاسیکه از شب بیدار میشود آیات زیر را تلاوت کند ۴ آیه از ابتداء سورة بقره، آیة الکرسی، و بعد از آیة الکرسی، ۴ آیه از آخر سورة بقره. اگر چنانچه برای کسی تلاوت آیات بالا ممکن نباشد حداقل ده آیه حتماً از قرآن مجید

تلاوت کند و اگر این تلاوت قبل از خواب باشد خیلی بهتر است.

زیرا رسول اکرم ﷺ فرمودند: هر کس ده آیه از قرآن مجید را در شب بخواند او از غافلان بشمار نخواهد رفت لذا اگر سوره الحمد و سورهٔ قل هو الله الخ را بخواند ده آیهٔ میشود و فضائل بالا نصیبش خواهد شد.

همچنین هنگام خواب تلاوت سوره واقعه سوره حم و سجده و سورهٔ تبارک دارای برکات و فضائل زیادی هستند که همه آن در روایات آمده است.

اگر کسی توفیق و سعادت داشت حتماً این سوره‌ها را بخواند و بخوابد.

«آداب خواب»

۱- اگر در هنگام خواب، رؤیا و خواب بدی ببیند لازم است سه بار بطرف چپ آب دهان ریخته به پهلوی راست بغلطد.

۲- اگر خواب بد ببیند سه بار اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّیْطَانِ

الرَّجِیمِ بخواند و از شر آن به خداوند پناه ببرد بـاینترتیب خواب زیانی نخواهد داشت.

۳- خواب را نباید برای هر کس بیان نمود.

۴- در صورتیکه کسی خواب خوبی دید بهتر است آنرا با کسی در میان گذارد که او نسبت بـه بـیننده خـواب محبّت و حس خیراندیشی داشته باشد.

«آداب بیدار شدن از خواب»

۱-چون‌ازخواب‌بیدارگردیداین‌دعارا۳باربایدخواند اَلْحَمْدُلِلّٰهِ، لَاإِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، اَلْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذِی رَدَّ عَلَی رُوحِی وَ لَمْ یَمْسِکْنَافِی مَنَامِی- اَلْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذِی اَحْیَانَا بَعْدَ مَا اَمَاتَنَاوَ اِلَیْهِ النُّشُور (بخاری ترمذی).

خدا را سپاس میگویم، معبودی بجز خداوند وجود ندارد، حمدمرخدائی‌راکه‌روح مـرا دوبـاره بـرگردانـد و در حالت خواب آنرا بازداشت نفرمود.

حمد مرخدائی را که زنده گرداند ما را بعد از اینکه موت (یعنی خواب) داد بما و بسوی او است حشر ما...

۲- بعد از بیداری از خواب قبل از نشستن نباید دست را در ظرف آب فرو برد بلکه بعد از اینکه دست را خوب شستشوی نمود بعداً داخل ظرف بنماید زیرا معلوم نیست در هنگام خواب دست بکجا رفته و چه کرده است.

۳-پیامبر ﷺ فرمود: هر کس از شما هنگامیکه از خواب بیدار شد باید وضو گرفته و در هنگام وضو بینی را سه بار خوب پاک نماید زیرا شیطان هنگام شب در منتهای بینی قرار میگیرد (بخاری).

۴-بعد از بیداری ابتداء وضو گرفته و نماز بخواند و سپس به اعمال دنیوی مشغول گردد- و اگر فرصت و وقت دارد و شخص ذاکر میباشد بعد از نماز صبح در همان محل که نماز صبح را خوانده است تا طلوع آفتاب مشغول یاد خداوند بوده و بعد از طلوع آفتاب چهار رکعت نماز اشراق (نفل) ادا نماید که از این عمل خداوند به او ثواب یک حج و یک عمره عنایت میفرماید.

«آداب راه رفتن»

آداب راه رفتن از قرار ذیل میباشد:

۱- در راه رفتن میانه رو باشد نه تند و نه آهسته.

۲- اگر راه معبر عمومی برده که از آنجا مردان و زنان عبور میکنند مردان باید از زنان اجتناب کنند و زنان نیز در میان مردان راه نروند و باید از آنها جدا باشند.

۳- اگر دو نفر با هم در حال راه رفتن هستند سومی نباید از میان آندو ردّ شود.

۴- در راه رفتن کمال تواضع و متانت را رعایت کند با تکبر و غرور قدم برداشتن جائز نیست بلکه پای بر زمین خدا با ترس و لرز و عاجزی کامل بگذارد و هرگز نباید خداوند را از نظر دور داشت.

۵- در صورتیکه راه وسیع و عریض باشد لازم است از کناره آن راه رفت و در صورتیکه راه تنگ باشد باید از وسط آن عبور کرد.

آری اگر با کفّار و دشمنان خدا در هنگام راه رفتن برخورد میشود باید طوری راه‌رفت که آنان مرعوب شوند یعنی قدری با وقار و در چشم آنان با غرور و تندی مسیر را به پیماید با اینکه در حالات عادی راه رفتن با غرور و تکبر نه تنها ناجائز میباشد بلکه حرام نیز میباشد.

زیرا خداوند از متکبران بیزار است.

۶- در راه رفتن طرف راست راه اختیار شود که همین مطابق سنّت است.

۷- در هنگام راه رفتن حتی المقدور به مردم افتاده و نیازمند کمک باید کرد.

۸- در برخورد با کسی مبادرت به سلام کنید و یا جواب سلام دیگرانرا حتماً بدهید.

۹- در هنگام راه رفتن باید به افتاده‌گان سر راه کمک کرد مثلاً در سواری و اطعام و غیره میباید کمک نمود.

۱۰- اگر کسی از شما راهنمائی خواست حتماً او را راهنمائی و هدایت کنید.

«آداب خندیدن»

البته خندیدن یک ضرورت انسانی و عملی فطری و وسیله‌ای برای اظهار خوشحالی میباشد چون قلب انسان خوشحال میشود بی اختیار تبسّم بر لب جاری میگردد و چون مسلمانان او را در اینحال میبینند خوشحال میشوند.

لذا آداب اسلامی آن چنین میباشد.

۱- هنگام خوشی خندیدن جائز است امّا قهقهه خوب نیست بلکه بجای قهقهه از تبسم باید استفاده کرد و جلوی قهقهه را باید گرفت.

۲- خندیدن زیاد باعث غفلت قلب میگردد لذا از خندیدن زیاد بشدت پرهیز باید کرد.

۳- در حدیث آمده است که حضرت عایشه رضی الله عنه فرموده: من هیچگاه پیامبر ﷺ را ندیدم که با پری دهان بخندد بلکه خنده آنحضرت ﷺ فقط تبسم بود.

بنابراین در موقع خندیدن اگرچه دهن باز میشود امّا

سعی باید کرد تا از باز بودن زیاد آن جلوی‌گیری کرد.

۴-با هر کس ملاقات کردید باتکلف هم که‌بوده با چهره‌ای روشن و با تبسّم مواجه شوید تا بدینوسیله طرف خوشحال گردد.

۵-بدون‌دلیل‌بصورت‌تمسخرو استهزاء هرگز نباید خندید بلکه زمانیکه طرف خوشحال است باید آغاز به خندیدن کرد تا موجب مزید خوشحالی گردد.

۶-برای‌هرموضوعی‌خندیدن‌صحیح‌نیست‌زیراخندیدن زیادموجب‌مرگ‌قلب‌انسان‌میگرددوغفلت‌بردل‌غلبه‌میکند.

«آداب سفر»

سفر بر دو قسم است.

۱- خالص برای دین.

۲- خالص برای دنیا.

سفر دین عبارت است از سفر جهاد فی سبیل اللّه، تحصیل علم و دین، زیارت علماء، زیارت صالحین،

زیارت عشیره و برادران دینی. بهر صورت سفر انواع مختلفی دارد، فرض، واجب، سنت، مستحب باید دانست که قدم برداشتن برای چنین سفری موجب اجر فراوان میباشد لذا در چنین سفرهائی نیّت را باید خالصاً لوجه اللّٰه قرار داد.

سفرهای دنیوی عبارتند از مسافرت برای تجارت، طلب معاش، محض سیر و تفریح و امثال آن که این نوع سفرها نیز تا حدی فرض، واجب، و مستحب میشوند. البته بیش از نیاز مباح و جائز میشوند امّا در این نوع سفرها حتماً توجه به نیّت باید نمود و حتماً باید نیت را جنبه دینی داد که این سفرها با نیت درست و معنوی از دین و عبادت بشمار میروند مثلاً در سفرهای تفریحی نیّت تحصیل صحت و تقویت نیروی بدنی را کرده باشد تا بتواند در عبادت پروردگار موفق و مزید توان داشته باشد با این نیت همین کار دنیا کار دین میشود دعاء هنگام آغاز سفر اللّٰهم بک اصول وبک احول وبک اسیر - خدایا با قدرت تو حمله میبرم وباتأیید تو دشمن را میزنم و با امداد غیبی تو راه میروم.

«ایّام و ساعات سفر»

۱- آغاز سفر بهتر است در روزهای شنبه و پنج‌شنبه انجام گیرد. پیامبر اکرم در همین روزها مسافرت می‌کردند، وبرای برکت درسفر و مسافرت دعا می‌فرمودند.

۲- روز جمعه قبل از نماز جمعه مسافرت جائز است امّا مناسب نیست و بعد از اذان و قبل از نماز جمعه مسافرت حرام است. (کنز ص ۳۴۵ ج ۳).

۳- بهتر است مسافرت از صبح زود آغاز گردد. در احادیث آمده است که: پیامبر اکرم برای این چنین سفرهایی دعاء میفرموده‌اند.

(همسفر بودن)

بهتر است برای مسافرت همراهی جستجو کند، بالخصوص هنگامیکه مسافرت طولانی باشد. در این عمل فواید زیادی نهفته است، هم از نظر دین و هم از نظر دنیا پیامبر اکرم مسافرت تنهایی را نمی‌پسندیدند.

همسفر اگر یک نفر هم باشد کافی است، ولی در صورتی که چندنفراراده سفربایکدیگرراداشته باشند، باید درمیان خودشان یکی رابه عنوان امیرورئیس سفرتعیین نمایند تادرصورت بروزنزاع درمیان شان بادستورومشورت او عمل نمایند اگرچه نظراوبرخلاف میلشان هم باشد. (ابوداود).

«اسباب سفر»

تدارک دیدن وسایل و اسباب سـ نر قبل از آغاز

مسافرت چیزی الزامی است تا موجب اذیت و آزار دیگران فراهم نگردد. و برای وسائل شخصی احتیاجی به درخواست از دیگران وجود نداشته باشد.

وسائلی که همراه داشتن آنها در سفر ضروری است عبارت‌اند از:

سرمه، شانه، مسواک، قیچی (مقراض کوچک) (سوزن و نخ، ناخن‌گیر و ... مترجم) داشتن این وسائل سنت است.

استخاره نمودن قبل ازآغاز سفر مستحب است. یعنی پس از ادای دو رکعت نماز نفل دعا کنند. پیامبر اکرم فرمودند: هر کس بعد از استخاره نمودن کار خویش را انجام دهد هرگز ناامید نمی‌گردد.

توضیح: دعا و آداب استخاره در باب آداب نکاح آمده است.

(آغاز سفر)

هنگام آغاز سفر باید با دوستان و خویشان دیدار و خداحافظی نمود و هنگامی که از عزیزان خویش خداحافظی می‌کند این دعا را بخواند:

أَسْتَوْدِعُ اللّٰهَ دِينَكَ وَ أَمَانَتَكَ وَ خَوَاتِيمَ عَمَلِكَ.

(ترجمه) دین و امانت‌داری و کلیه اعمال ترا به خدا می‌سپارم یا چنین دعا کند.

أَسْتَوْدِعُكُمُ اللّٰهَ الَّذِي لَا تُضِيعُ وَدَائِعُهُ. یعنی شما را به آن خدایی می‌سپارم که هرگز امانات نزد وی ضایع نگردند.

هر کسی که هنگام خداحافظی دعای فوق را بخواند ان شاء اللّٰه کلیه اسباب و احباب او سالم و محفوظ خواهد ماند.

بدرقه کنندگان هنگام خداحافظی اینچنین دعا نمایند:

فِي حِفْظِ اللّٰهِ وَ فِي كَنَفِهِ زَوَّدَكَ اللّٰهُ التَّقْوَى وَ غَفَرَلَكَ

ذَنبَکَ وَ وَجَّهکَ لِلخَیرِ حَیثُ کُنتَ.

ترجمه: در حفظ و پناه خدا باشید و به سفر خویش ادامه بده، خداوند به شما توشهٔ تقوی عنایت کند و گناهان ترا عفو فرماید و هر جا که باشید اللّٰه تعالی شما را بسوی خیر و سعادت رهنمون نماید.

هنگام خروج از خانه دعاء زیر را بخواند:

بِسْمِ اللّٰهِ تَوَکَّلْتُ عَلَی اللّٰهِ لاٰحَوْلَ وَلاٰ قُوَّةَ اِلاّٰ بِـاللّٰهِ. (مشکوة)

یعنی بنام خداو توکل به اللّٰه تعالی از خانه بیرون می‌روم. و دوری از گناهان و توفیق عبادت و اطاعت فقط از جانب خدا است.

و بعد از آن این دعا را بخواند:

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَفِیقِی فِی سَفَرِی وَ خَلِیفَتِی فِی اَهْلِی وَ مَالِی. یعنی بار خدایا تو در سفر همراه من هستی ویار و یاور و پناه من در مال و عیال من هستی.

و چون مسافرت را آغاز نمود و پا بر روی پلّکان و یا در رکاب نهاد.

آنگاه «بسم اللّٰه» بگوید، و چون بر پشت سواری و یا

روی صندلی قرار گرفت، «الحمدلله» گفته این دعا را قرائت نماید:

سُبْحَانَ الَّذِی سَخَّرَلَنَا هٰذَا وَ مَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِيْنَ وَ اِنَّا اِلٰی رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُوْنَ. (مشکوة).

ترجمه: پاک و پاکیزه است خداوندی که این سواری را در اختیار ما گذاشت در حالیکه ما با قدرت خویش هرگز قادر به تسخیر آن نبودیم، بدون تردید ما بسوی پروردگارمان باز خواهیم گشت.

بعد از آن سه بار الحمدلله سه بار الله اکبر و یک بار لا اله الاّ الله بگوید و بعد از آن چنین طلب مغفرت نماید.

سُبْحَانَكَ اِنِّی ظَلَمْتُ نَفْسِی فَاغْفِرْلِی اِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ (مشکوة) یعنی بار خدایا پاک و منزهی، همانا من بر نفس خویش ظلم کردم، پس گناهان مرا ببخش زیرا فقط تو هستی بخشندهٔ گناهان و بس.

بعد از خواندن این دعا اندکی لبخند زدن مستحب است (مشکوة) بعد از آغاز سفر این دعا را بخواند:

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْئَلُكَ فِی سَفَرِنَا هٰذَا الْبِرَّ وَ التَّقْوٰی وَ مِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضٰی. اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هٰذَا، وَ اَطْوِلَنَا

بُعْدَهُ. اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الصّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَ الْخَلِيفَةُ فِي الْاَهْلِ. اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَعُوذُبِکَ مِنْ وَعْثاءِ السَّفَرِ وَ كَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَ سُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمٰالِ، وَ الْاَهْلِ، وَ الْوَلَدِ، وَ الْحُورِ بَعْدَ الْكُورِ، وَ دَعْوَةِ الْمَظْلُومِ.

ترجمه: خداوندا در این سفرمان از ذات پاک تو نیکی و تقوی میطلبیم و تقاضا داریم تا از عمل آنچه را که تو میپسندی بماتوفیق‌دهی. خداوندا بر ما این سفر ما را آسان تمام کن و بعد و دوری آنرا بر ما نزدیک گردان بار خدایا تونی رفیق سفر ما و تونی نگاهدارنده پشت سرما در اهل و عیال ما و بار خدایا از تو پناه میطلبیم از سختیهای سفر و از مشاهدۀ اوضاع و حالات بد و برگشت و سوء در اموال و اهل و اولاد. و پناه می‌بریم‌به‌تو از برگشتگی بد بعد از خوبی و از دعای بد مظلوم.

(آداب راه رفتن در سفر و غیره)

هنگامیکه بر مکان بلندی بالا میرود «اللّٰه اکبر»

بگوید، و چون از بالا به پایین فرود می‌آید «سبحان اللّـه» بگوید. و هرگاه از میدان و یا سیل و رودخانه‌ای عبور کند باید «لا اله الا اللّه و اللّه اکبر» گوید. و اگر پایش بلغزد یا حادثه دیگری بوقوع بپیوندد «بسم اللّه» بگوید. (حصن).

و چون بر کشتی و لنجهای دریایی سوار شود دعای زیر را بخواند:

بِسْمِ اللّٰهِ مَجْرِیهٰا وَ مُرْسٰهٰا اِنَّ رَبِّی لَغَفُورٌ رَحِیمٌ. یعنی رفتن و ایستادنش با نام خدا است. براستی پروردگار من بسیار بخشندهٔ و مهربان است.

(فائده) از خواندن دعای فوق کشتی از غرق شدن در امان می‌ماند.

هرگاه در ایستگاه قطار یا گاراژ و یا هر مکانی دیگر پیاده شود دعای زیر را بخواند:

اَعُوذُ بِکَلِمٰاتِ اللّٰهِ التّٰامّٰاتِ مِنْ شَرِّ مٰا خَلَقَ.

ترجمه: به کلیهٔ کلمات کاملهٔ پروردگار از شر مخلوقات خداوند پناه می‌برم (فایده) به برکت این دعا تا آن زمان که درآ ن محل است، هیچگونه گزندی به او نخواهد رسید. (مسلم).

هرگاه وارد شهر یا روستایی گردد این دعا را بخواند: اَللّٰهُمَّ بٰارِکْ لَنٰا فِیهٰا (ترجمه) بار الها در اینجا برای ما اسباب برکت را فراهم فرما.

و بعد این دعا را بخواند: اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنٰا جَنٰاهٰا وَ حَبِّبْنٰا اِلیٰ اَهْلِهٰا وَ حَبِّبْ صٰالِحِی اَهْلِهٰا اِلَیْنٰا (طبرانی).

(ترجمه) بار خدایا ما را از میوه‌های اینجا بهره‌مند گردان‌ودرقلوب‌اهالی‌این‌سرزمین‌محبت‌ودوستی‌ما را وارد گردان‌ومحبت‌نیکوکاران‌اهالی‌ایتجاراوارد‌قلوب‌ما گردان.

هر گاه بخواهد در مکانی سکونت گزیند این دعا را بخواند: اعوذ بکلمات اللّٰه التامات من شر ما خلق. (ترجمه‌اش گذشت).

و زمانی که به منزل و مکانی نزول کند این دعا را بخواند: رَبِّ اَنْزِلْنِی مُنْزَلاً مُبٰارَکاً وَ اَنْتَ خَیْرُ الْمُنْزِلِینَ.
(ترجمه) خدایا مرا وارد مکانی با برکت بگردان، که بهترین وارد گردانندگان تو هستی.

برای اینکه در طول سفر خوشحال و با نشاط باشد، پیامبر اکرم فرمودند: این پنج سوره را با بسم اللّٰه آغاز نمرده تلاوت کند. این سوره‌ها عبارت انداز:

قل یا ایها الکافرون...قل هو الله احد...، قل اعوذ برب الفلق...، قل اعوذ برب الناس... و اذا جاء نصر الله....

در طول سفر سوره‌های فوق‌را به کرّات بخواند و در تمام دوران مسافرت مشغول ذکر خدا باشد. در حدیث آمده است: هر مسافری که در تمام دوران مسافرت در یاد خدا باشد و ذکر او را بر لب داشته باشد، خداوند متعال فرشته‌ای‌رابالای‌سروی می‌گمارد و در صورتی که همیشه مشغول به‌لغویات‌باشد،شیطان‌رابراومسلط می‌گرداند.

(برگشت از مسافرت)

مستحب است که هنگام برگشتن از سفر چیزی از قبیل خوردنیها برای خانوادهٔ خویش و دوستان در حد توانایی همراه داشته باشد، که در این مورد در روایات مختلف تاکید فراوان آمده است.

وقتی که از مراجعت از سفر به نزدیکی شهر و یا

روستای خویش برسد کلمات زیر را تکرار نماید
آئبون تائبون عابدون ساجدون لربنا حامدون
(ترجمه) ما از سفر برگشتگانیم، توبه کنندگانیم، عبادت گذارانیم، سجده کنندگانیم، حمد و ثناگوی پروردگارمان هستیم.

و هرگاه چشمش به محله و آبادی خویش افتاد دعای زیر را بخواند:
اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ لَنابِها قَراراً وَ رِزْقاً حَسَناً. (ترجمه) بار خدایا این آبادی را محل سکونت و آرامش قرار ده و برای ما در آن بهترین روزی را عنایت فرما.

مسئله: پیامبر ﷺ از ورود ناگهانی به منزل هنگام برگشت از مسافرت طولانی ممانعت بعمل آورده‌اند. البته در صورتیکه قبلاً به خانواده خویش اطلاع داده و آنها را مطلع نموده و یا اینکه مدت سفر کوتاه بوده پس در چنین صورتی ورودبه‌منزل درهنگام‌شب هیچگونه اشکالی ندارد.

مسئله سنت است که چون وارد محله شد اوّل به مسجد رود و دو رکعت نماز بخواند.

مسئله پس از برگشت از سفر مصافحه و معانقه کردن

با دوستان سنت است.

مسئله: هنگام‌سفر موقع خداحافظی و نیز هنگام ورود بخانه بعد از سفر سلام گفتن سنت است. و چون مسافر وارد خانه شد این دعا را بخواند.

اوباً اوباً لِرَبِّنا تَوْباً لاٰ یُغادِرُ عَلَیْنا حَوْباً- برگشتیم برگشتیم به پیشگاه پروردگارم چنان توبه میکنم که هیچ گناهی را باقی نگذارد و یا این دعا را بخواند اَللّٰهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ خَیْرَ الْمَوْلِجِ وَ خَیْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ اللّٰهِ وَلَجْنا وَعَلَی اللّٰهِ تَوَکَّلْنا.

بار الها از تو بهترین ورود و بهترین خروج را میطلبم بنام خداوند داخل شدیم و بر خداوند توکل کردیم.

(آداب روز جمعه)

روز جمعه روزی است پر برکت و پربار، این روز برای مؤمنین چون عید است پیامبر ﷺ فرمودند: هر کس در روز جمعه چشم از جهان فرو ببندد گویا او شهید مرده

است و از عذاب قبر نجات حاصل کرده است.

در روز جمعه حضرت آدم (ع) آفریده شده و وارد بهشت شده است و همچنین در روز جمعه از بهشت اخراج گردیده است و درست در همین روز جمعه است که قیامت بر پا میگردد (مسلم ترمذی). پیامبر اکرم ﷺ فرمودند در روز جمعه لحظات بخصوصی وجود دارد که هر کس در آن لحظات دعا کند دعایش حتماً مستجاب میگردد (متفق علیه).

فضیلت شب جمعه را بعضی از شب لیلة القدر بیشتر گفته‌اند.

بهر حال در باب فضیلت روز و شب جمعه در روایات بحث و بیان زیاد است.

آداب روز جمعه بشرح ذیل میباشند:

۱- بر هر مسلمانی لازم است که اهتمام روز جمعه را از روز پنجشنبه آغاز کند. در روز پنجشنبه بعد از عصر لازم

است از خداوند طلب بخشش نماید و لباسهایی را که قرار است روز جمعه بپوشد شسته و تمیز نماید. عطر و مواد خوشبویی را نیز آماده کند (احیاء العلوم).

۲- روز جمعه باید غسل و مسواک نموده و همچنین در ترتیب موی سر و صورت فضیلت ویژه‌ای را حاصل نماید. (احیاء العلوم).

۳- در روز جمعه لازم است بهترین لباس خویش را بپوشد واگربرایش امکان هست باید از عطر و مواد خوشبو استفاده نموده ناخن و غیره را مرتب نماید (احیاء العلوم).

۴-درشب‌جمعه مقاربت با همسر مستحب است تا غسل جنابت همانا غسل جمعه نیز قرار گیرد اما اگردر روز جمعه مجدداً غسل سنت را انجام دهد بهتر است.

۵- در روز جمعه مناسب است برای رفتن به مسجد جامع خود را آراسته نماید و بهتر است لباس سفید بپوشد زیرا لباس سفید نزد خداوند پسندیده‌تر است (کیمیای سعادت).

۶- در روز جمعه سعی نماید زودتر به مسجد رفته داخل مسجد گردد. هر کس که زودتر وارد مسجد شود اجر

و پاداشش بیشتر است. کسیکه از همه مخلوق جلوتر در روز جمعه وارد مسجد جامع بشود، پاداش او مثل آن است که یک شتر را در راه خداوند قربانی کرده است.

۷- روز جمعه برای ادای نماز جمعه پیاده رفتن بر هر قدم اجر یک روزهٔ کامل را دریابد. (ترمذی).

۸- خواندن سورهٔ کهف در روز جمعه خواه قبل از نماز، خواه بعد از نماز دارای اجر و پاداش زیادی می‌باشد. در روایتی آمده است که خواندن سورهٔ کهف در روز جمعه باعث عفو و بخشش گناهان یک هفتهٔ گذشته می‌گردد.

۹ - فرستادن درود بر پیامبر (ص) در روز جمعه بیش از ایام دیگر پاداش و ثواب دارد.

در حدیث آمده است که روز جمعه بکثرت دعا خوانده شود.

۱۰- در حدیث آمده است که هر کس روز جمعه بعد از نماز عصر این دعا را هشتاد مرتبه تکرار کند گناهان هشتاد سال او بخشیده می‌گردد و پاداش هشتاد سال در اعمال نامهٔ او درج می‌گردد:

(دعا) اللهم ل علی محمد النبی‌الامی وآله وسلم.

(آداب نماز جمعه)

نماز جمعه فرض است. وفرض بودن آن در قرآن مجید و احادیث و اجماع امت بطور مکرر و متواتر ذکر و ثابت شده است.

نماز جمعه از شعائر بزرگ اسلامی است. منکر آن کافر و تارک آن بدون عذر فاسق میگردد هر کس نماز جمعه را بخواند نماز فرض ظهر آنروز از گردنش ساقط میگردد، یعنی دیگر نباید نماز ظهر را مجدداً بخواند (لذا نماز احتیاط که در بعضی جاها مرسوم است امری پسندیده نیست و برای مسلمین جای چنین تردیدی باقی نمانده است اگر جمعه جائز میباشد احتیاط نیست و اگر جمعه جائز نیست ظاهر فرض است احتیاط معنی ندارد (مترجم).

«وجوب نماز جمعه»

بر افراد زیر نماز جمعه واجب است.

۱-مقیم باشد- پس بر مسافر نماز جمعه واجب نیست.

۲- تندرست و سالم باشد- پس بر مریض نماز جمعه واجب نیست.

۳- آزاد باشد، پس بر برده و اسیر و زندانی نماز جمعه واجب نیست.

۴- مرد باشد- پس بر زن نماز جمعه واجب نیست.

۵- عاقل و بالغ باشد- پس نماز جمعه بر کودک و دیوانه واجب نیست.

توضیح) اگر افرادیکه بر آنان شرعاً نماز جمعه واجب نیست امّا در نماز جمعه شرکت کردند نماز ظهر از سرشان ساقط میگرد (مترجم).

(شرائط نماز جمعه)

علاوه بر شرائط نمازهای پنجگانه شش شرط دیگر در نماز جمعه رعایت شده است. در صورتی که شرائط ششگانه وجود نداشته باشد، اقامهٔ نماز جمعه صحیح نخواهد بود.

۱- شهریاقائم‌مقام‌شهر یعنی روستای بزرگ- لذا در جنگل و صحرا و روستای کوچک نماز جمعه جائز نیست.

۲- وقت، یعنی وقت اقامهٔ جمعه همانا وقت نماز ظهرمی‌باشد- لذا قبل از وقت ظهر و بعد از اتمام آن نماز جمعه جائز نیست.

۳-خطبه،یعنی قبل از نماز جمعه خطبه خوانده شود و اگر خطبه بعد از نماز جمعه خوانده شود نماز جمعه جائز نخواهد بود.

۴- جماعت، یعنی نماز جمعه بصورت انفرادی ادا نمی‌گردد، اگر کسی نتوانست در جماعت جمعه حضور

پیدا کند می‌باید نماز ظهر را بخواند.

۵- عمومیت- یعنی در نماز جمعه اذن عام باشد- لذا اگر عده‌ای بطور خصوص و یا مخفیانه جمعه برگزار کنند نماز آنان ادا نخواهد شد.

۶- در نماز جمعه علاوه بر پیشنماز سه نفر مقتدی باید باشد. والا جمعه جایز نیست. و لازم است که این هر سه نفر دارای شرائط امامت بوده باشند. لذا اگر در میان این سه نفر یک زن یا کودک حضور پیدا کند جمعه جائز نخواهد بود. و همچنین اگر قبل از ادای سجدهٔ رکعت اول از این سه نفر یکی کم شود نماز جمعه باطل گردد.

آداب جمعه

۱- هر گاه اذان جمعه بگوش رسید بر همهٔ مسلمانان لازم است که دست از کار و تجارت کشیده راهی مسجد بشوند.

۲-هرمسلمان‌سعی‌کندازهمه‌جلوتروارد‌مسجد شده

در صف اول قرار گرفته مشغول ذکر و تلاوت و نوافل بشود.

۳- قبل از آمدن به مسجد غسل نماید، لباسها را تمیز و در صورت امکان از اشیاء خوشبو استفاده کند.

۴- چون به مسجد رسد هر جا که جایی پیدا کرد بنشیند اما حق ندارد دیگری را از جایش بلند کند.

۵- بر هر فرد مسلمان لازم است که برای شرکت در تشکیلات جمعه اهتمام خاصی قائل شود و از ترک و سستی در نماز جمعه بشدّت اجتناب کند. پیامبر اکرم ﷺ فرموده‌اند: هر کس بدون عذری موجه و شرعی سه نماز جمعه را بعلت سستی و کاهلی ترک نماید، خداوند بر قلب او مهر سیاهی می‌زند. (ترمذی).

در روایتی دیگر آمده است که خداوند از چنین شخصی بیزار می‌گردد.

در روایتی پیامبر اکرم ﷺ میفرمایند: می‌خواهم منازل افرادی را که در نماز جمعه شرکت نمی‌کنند آتش زنم (مسلم).

در روایتی آمده است: هر کس نماز جمعه را بدون

عذر ترک نماید در زمرهٔ منافقین بشمار آید (مشکوة)

۶- برای نمازجمعه در صورت پیاده روی بر هر قدم پاداش یکسال روزه عطا گردد (ترمذی).

۷- سنت است کــه در نماز جمعه سوره‌های منافقون یا اعلی و یا هل اتٰک حدیث الغاشیه خوانده شود.

۸- در روز جمعه نباید از جلوی افرادیکـه در حـال خواندن نماز هستند عبور کرد.

در حـدیث آمـده است بهتر است انسـان همـانند خاکستر شده و در هوا پراکنده گردد تا اینکه از جلوی یک شخص که در حال نماز است عبور کند.

۹- مسلمان سعی کند که در صف اول قرار گیرد و در صورتیکه صف اول اشغال شده باشد هر کجا که جای خالی یافت بنشیند و حق ندارد پای بر سر و گردن مردم بنهد و عبور کند زیرا در این مورد تخویفات شدیدی آمده است.

۱۰- لازم است برای ادای نماز جمعه خود را آراسته و مزیّن‌نموده‌و پس از آن روانه مسجد جامع گردد و بهتر است لباس سفید بر تن کند زیرا البسه سفید پسندیده

درگاه خداوند است.

(آداب خطبه)

آداب خطبه جمعه از قرار ذیل میباشد.

۱- هرگاه خطیب خطبه را آغاز نمود باید از خواندن نوافل خودداری نمود که این سنت است آری در چنین موقعی خواندن نفل و یا سنت مکروه میباشد و همچنین در این موقع نباید مشغول ذکر و یا تلاوت قرآن مجید شد بلکه گوش به خطبه فرا دهد.

۲- گوش فرا دادن به خطبه واجب است لذا باید خطبه را با توجه زیاد گوش داد اگر کسی از خطیب بفاصله زیادی قرار دارد و صدای او را نمی‌شنود باز هم واجب است خاموش و ساکت بنشیند.

۳- خوردن، آشامیدن، جواب دادن به کسی، در حین خطبه مکروه میباشد.

۴- هرعملی‌که در شنیدن خطبه اشکال ایجاد میکند

انجام دادن آن مکروه بوده و لازم است از همه آنها اجتناب ورزد.

۵- در طول خطبه بدون ضرورت راه رفتن و سلام کردن و یا جواب دادن به سلام کسی و خواند تسبیحات و یاد دادن مسائل شرعی به کسی، ممنوع می‌باشد.

یعنی نباید این اعمال را انجام داد. البته خطیب می‌تواند در میان خطبه مسائل شرعی را برای مردم بیان نماید.

۶- اگر کسی نماز نفل یا سنت را قبل از آغاز خطبه شروع کرده باشد باید سنت را تکمیل و بر دو رکعت نفل سلام گوید.

۷- بلند نمودن دستها برای دعا در هنگام دو خطبه چه برای خطیب و چه برای سایرین مکروه تحریمی می‌باشد. البته دعا نمودن به دل و بدون اینکه دستها را بلند نماید اشکالی ندارد البته بشرطی که با زبان حتی آهسته هم چیزی نگوید.

۸- خواندن خطبه از روی کتاب جایز می‌باشد.

۹- فرستادن‌درودهنگام نام بردن رسول‌اکرم ﷺ در میان خطبه در دل برای شنوندگان جائز میباشد.

۱۰- در میان عموم مردم چنین رواج یافته است هنگامیکه نام مبارک رسول‌خدا ﷺ ذکر میشود انگشت خود را بوسیده و بر چشمان خویش قرار میدهند بدانکه این کار خلاف سنت است زیرا در عهد اول اسلام چنین عملی ثابت نیست.

البته نسبت به‌روایتی‌که این عده از مسلمین بر این عمل خود احتجاج مینمایند علاّمه ابن طاهر در کتاب تذکره و علامه شوکانی در فوائد المجموع این حدیث را ردّ کرده‌اند.

(آداب تلاوت قرآن مجید)

رعایت امور ذیل در هنگام تلاوت کلام اللّٰه مجید لازم است.

۱- قبل از تلاوت لازم است در طهارت جسم و لباس کوشید.

۲- محل و جای نشست و تلاوت قرآن باید پاک و

تمیز باشد و ملاحظه باید گردد که اطراف آن‌مکان نیز پاک باشد.

۳- تلاوت کلام اللّٰه مجید سعی شود تا با وضوء باشد و حتی الامکان روی بقبله نشسته تلاوت کند - (در صورت دست زدن به قرآن وضو واجب میباشد مترجم).

۴- با در نظرگرفتن فضائل عظیم قرآن مجید دقت و توجه کامل در معانی آن را داشته باشد.

۵- نباید قرآن مجید بخاطر هر چه زودتر ختم کردن آن انجام گیرد. بلکه روی مطالب و مضامین قرآن کریم توجه باید نمود و کسیکه معنی نمیداند دقت کند که درست و صحیح و برابر با قوانین و اسلوب عربی تلاوت کند وکسیکه معانی میداند هر جاکه آیهٔ خوف آمد بترسد و از خداوند پناه بخواهد و هر کجا که آیهٔ رحمت آمد احساس خوشنودی کرده از خداوند طلب رحمت و بخشش نماید.

۶- قبل از آغاز تلاوت. اعوذ باللّٰه ... بسم اللّٰه... حتماً بخواند.

۷- هرگاه آیهٔ سجده تلاوت را بخواند اللّٰه اکبر گفته

بنیت سجده تلاوت قرآن مجید سجده بجای آورد.

۸- با آواز بلند تلاوت کردن اگر توأم با ریا باشد اصلاً جائز نیست، ودرمحلی‌که شخص مشغول خواندن نماز و یا شغلی دیگر باشد با صدای بلند نباید قرآن تلاوت کرد.

۹- قرار دادن قرآن مجید بالای چیزی و یا بالای دستها در موقع تلاوت جائز میباشد.

۱۰- در موقع تلاوت کردن مناسب نیست انسان بی توجه باشدوباین‌سو و آن سو نگاه کند یا حرف بزند و غیره...

۱۱- اگر در طول تلاوت قرآن مجید احتیاج بر حرف زدن پیداکندابتداءبایدقرآن‌مجیدراببندوبعد از اتمام سخن مجدداً تلاوت را با اعوذ بالله ... و بسم الله ... آغاز نماید.

۱۲- خواندن قرآن مجید از روی بهتر و دارای ثواب بیشتر میباشد زیرا در این صورت چشمها نیز مشغول عبادت میباشد- خواندن قرآن مجید از روی هفت برابر از خواندن بر حفظ اجر و ثواب دارد.

۱۳- سعی باید کرد تا قرآن مجید را با صدائی دلنشین و زیبا بخواند [illegible]

قرآن خوانده شود بهمان اندازه اجر و پاداش بیشتر گردد.

(آداب ذکر)

آداب ذکر عبارتند از:

۱- انسان ذاکر میباید قبل از آغاز ذکر سعی کند تا لباس، بدن، و جائی که نشسته پاک و تمیز گرداند و از نجاسات ظاهری و باطنی همه آنرا پاک گرداند.

۲- ذاکر هنگام ذکر صرفاً توجه بسوی خدا بنماید والاّ ذکر فائده‌ای نخواهد داشت.

۳- هنگام ذکر در قلب تواضع و فروتنی پیدا گردد آری خیلی عاجز باشد.

۴- از آداب ذکر چنین است که ذاکر موقع ذکر روی بقبله بنشیند.

۵- انتخاب وقت: در رابطه با ذکر لازم بنظر میرسد ذاکر باید وقتی یا اوقات خاصی را تعیین کند زیرا تعیین اوقات در طبع انسان اثر ژرفی دارد مثلاً هنگام سحر برای

بیداری و سحر خیزی اثر خاصی دارد و این عمل از سنن و عادت پیامبران میباشد.

۶- خلوص نیت: برای مقبول شدن ذکر اخلاص نیّت از نخستین شرایط آن میباشد لذا داشتن خلوص نیّت از اهم امور در دین است بلکه بالاتر از همه میباشد.

۷- محیط مناسب: نیز در طبع انسان اثر بسزائی دارد لذا لازم است در محلی آرام و ساکت و پاکیزه بذکر مشغول گردد.

اگر بر بدن و لباس چیزی خوشبو و عطریات استعمال نماید بهتر است.

(آداب دعاء)

رسول اکرم ﷺ فرمودند: «دعا مغز همهٔ عبادات است».

علت اصلی آن است که در عبادات تنها هدف و مقصود بندگی است و در اظهار بندگی هدف عجز و

انکسار است که در دعا این همه امور یافت می‌شوند.

رسول اکرم ﷺ فرمودند: «دعا سلاح مؤمن، ستون دین و نور زمین و آسمان می‌باشد.»

آداب دعا عبارتند از:

۱- برای مقبولیت دعا باید از خوردن و آشامیدن حرام بشدت پرهیز نمود.

۲- برای مقبولیت دعا باید توجه به اوقات و مکانهای مخصوص داشت.

زیرا در مکانها و ساعتهای بخصوص دعا فوراً مستجاب میگردد.

مثلاً بعد از اذان، بعد از ادای نماز فرض، بعد از ادای نماز تهجد و در میدان مقدس عرفات، در مقام ابراهیم (ع) و غیره ...

۳- هنگامی که دو دست را برای دعا بلند می‌کند باید الحمد للّه رب العالمین بخواند و سپس درود شریف بخواند و بالاخره دعا بکند. و اگر دعا به زبان عربی باشد بهتر است، و در غیر این صورت با هر زبانی که می‌تواند دعا کند صحیح است.

۴- هنگام دعا بر قبول شدن آن باید یقین کامل داشته باشدرسول‌اکرم ﷺ فرمودند: دعای‌کسی‌که به مقبولیت آن یقین کامل داشته باشد حتماً قبول خواهد شد.

۵- هنگام دعا باید هر دو دسترا تا سینه یا شانه بلندت کند و هر دو دست با هم چسبیده باشند، انگشتان را بسوی قبله و کف دستها را بطرف چهرهٔ خود قرار دهد.

۶- باید با نهایت خشوع و خضوع دعا کرد، زیرا هر کس که با عاجزی و انکساری و اخلاص نیت دعا کند، حتماً دعای او قبول می‌گردد. در روایات آمده است: «هر کس با شک و تردید دعا کند دعایش قبول نخواهد شد».

۷- هنگام دعا نباید ناامید و مأیوس بود زیرا هر نوع دعا قبول میشود البته گاهی عین همان چیزی که میخواهد به او می‌رسد و گاهی نعم البدل به او عطا می‌گردد و در بعضی مواقع ثواب آن در آخرت به او می‌رسد.

۸- قبل و بعد از هر دعا درود شریف بخواند تا به برکت درود دعا قبول شود، زیرا از درگاه خداوند متعال بعید است که درود را بپذیرد و دعا را رد نماید.

۹- لازم است قبل از دعا توبه نماید و تاریکیها را از دل خویش بیرون کند زیرا بسیاری از دعاها به خاطر کدورتهای قلبی رد می‌شوند.

۱۰- بعد از دعا دو دست را به صورت بمالد.

۱۱- لازم است که دعا با ذوق و شوق باشد، و از خواستن چیزهای ناپسند و گناه در دعا بپرهیزد. اگر در اجابت دعا تأخیر شد، نباید ناامید و مأیوس گشت، بلکه باید به دعا ادامه داد.

۱۲- هنگام دعا لازم است به درگاه خداوند زاری و گریه نماید و اگر نتوانست گریه کند صورت گریه به خود بگیرد.

۱۳- اگر پیش نماز (امام) دعا می‌خواند نباید فقط برای خودش دعا کند بلکه دعایش باید برای همه (خود و مقتدیها) باشد و بجای کلمه «من» باید کلمهٔ «ما» را استعمال نماید.

۱۴- توجه داشته باشد دعاهائیکه از رسول‌اکرم ﷺ منقول هستند آنها را اختیار نماید، زیرا دعاهای آنحضرت از هر نظر جامع و کامل هستند.

۱۵- انجام دادن کار نیکو قبل از دعا کردن مستحب است مثلاً صدقه دادن یا نماز خواندن و غیره...

۱۶- نظافت از هر نوع کثافت و زشتی قبل از دعا مستحب است.

۱۷- قبل از دعا باید وضو بگیرد سپس صلواة الحاجة بخواند و بعد از آن رو بقبله بحالت تشهد نشسته دعا را شروع نماید.

۱۸- هنگام دعاء چشم بسوی آسمان و نغمه سرائی و قافیه‌بندی مکروه است.

۱۹ - در کیفیت دعاء انبیاء و اولیاء را سرمشق قرار دادن مستحب است.

۲۰- ابتداء برای نفس خویش سپس برای والدین و بعداً برای همه مسلمین دعاء کند.

آداب هدیه

دادن هدیه و پذیرفتن آن از دوستان سنت است

پیامبر اکرم ﷺ ارشاد فرموده‌اند:
بهمدیگر هدیه بدهید محبتتان بیشتر میگردد.
لهذا سنت بودن هدیه را در نظر داشته و باید بر آن عمل کرد در روایت دیگر دراحادیث نبوی ﷺ آمده است که هدیه بگیرید و بدهید زیرا هدیه کینه‌ها را برطرف میگرداند (مشکوة المصابیح (التبریزی).

آداب هدیه از قرار ذیل میباشد:

۱- به هر کس که هدیه میدهید مخفیانه بدهید البته او اختیار دارد که آنرا آشکار کند یا خیر.
۲- اگر چنانچه هدیه غیر نقدی است باید توجه نمود که مورد پسند طرف باشد یعنی جنسی باشد مرغوب و یا برطرف کننده نیازهای طرف، باید در دادن هدیه حداکثر جوانب را در نظر گرفت.
۳- قبل و بعد از هدیه دادن هیچ گونه غرضی از اغراض شخصیه را یادآور نشود تا هدیه گیرنده از چنین

گفتاری بوی ریائی نبرد.

۴- نباید مقدار هدیه آنقدر زیاد باشد که باری بر هدیه گیرنده باشد و از آن احساس دلتنگی کند البته هدیه هر چند کم باشد اشکالی ندارد.

زیرا اهل نظر بمقدار هدیه توجه ندارند بلکه نسبت به‌احساس و محبت هدیه کننده نظر دارند، وگاهی ممکن است سنگینی هدیه سبب اعراض هدیه گیرنده از قبول هدیه شود

۵- مادامیکه شخص در دل خویش نسبت بخود احساس اعتماد نکند از تقدیم هدیه خودداری کند.

۶- اگر هدیه گیرنده بنابرهردلیلی هدیه‌رانپذیرفت باید علّت را از او جویا گشت ولی نباید در قبول آن در آن لحظه اصرار ورزید و لازم است در آینده سعی کند علت را برطرف نماید.

۷- ارسال هدیه‌ایکه در طی راه و قبل از رسیدن احتمال فساد آن میرود درست نیست و از ارسال آن باید اجتناب ورزید.

۸- در هدیه دادن از منت نهادن اجتناب باید کرد.

۹ - در صورتیکه از طرف مطلبی (خواسته) دارید به

او هدیه ندهید، که در چنین صورتی مرتکب ریاء و یا رشوه میشوید، زیرا طرف متزلزل و تحقیر و یا تطمیع میگردد.

۱۰- در طیِ مسافرت نباید به طرف آن اندازه هدیه داد که دچار اشکال و مصیبت گردد و یا اگر چنین قصدی داشت بوسیله‌ایکه ممکن است مثلاً بوسیله پست و غیره خودتان ارسال نماید.

۱۱- بعد از اخذ هدیه نباید فوراً آنرا جلوی روی هدیه کننده با دیگران تقسیم نمود زیرا این عمل موجب دلشکنی او میگردد هنگامی آنرا تقسیم کند که هدیه کننده متوجه نگردد.

(آداب عیادت مریض)

رفتن بعیادهٔ مریض و جویایی حال او سنت است.

رسول اکرم ﷺ در این مورد تاکید زیادی فرموده‌اند حتی آنحضرت ﷺ از بسیاری مردم یهود نیز عیادت بعمل می‌آوردند و نسبت بر عیادت مریضان ترغیب

میفرمودند و بشارتهای زیادی در این باره داده‌اند.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: هر مسلمانیکه صبح زود از مریض عیادت کند در تمام آن روز تا شبانگاه هفتاد هزار فرشته برای او دعا رحمت میکنند و اگر در هنگام شام از مریض عیادت نماید هفتاد هزار فرشته در تمام آن شب تا صبحگاه برایش دعای رحمت می‌کنند و برای او باغ و بوستانی در بهشت آماده میگردد (مشکوة).

آداب عیادت مسلمان از قرار ذیل میباشد:

۱ - هرگاه بعیادت مسلمان مریض رفتید اول باید سلام‌کنیدوسپس‌از حالش جویا شوید و با حرفهای امیدوار کننده کوشش کنید به او آرامش ببخشید.

۲- هنگام عیادت نباید بالای سر مریض مدت طولانی نشست (بیهقی).

۳- نباید حرفهای مأیوس کننده گفت بلکه در ضمن دلجوئی او را بحیات و زندگی امیدوار ساخت و مژده سلامتی را به او داد و برایش دعای تندرستی نمود (ترمذی).

۴- و هنگام رفتن بعیادت مریض پس از سلام این

دعاء را بخوانید لَا بَأْسَ طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللّٰه تعالی.

مهم نیست انشاء الله این بیماری موجب پاکی از گناهان خواهد شد.

۵- هفت بار برای شفای مریض این دعا را بخوانید.

أَسْئَلُ اللّٰهَ الْعَظِيمَ ذَا الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ.

من ازخدای بزرگ که صاحب عرش بزرگ است میخواهم که ترا شفاء دهد.

رسول‌الله ﷺ فرموده‌اند:

هر کسی از مسلمانی عیادت کند دعاء فوق را هفت بار بخواند خداوند او را شفاء دهد. البته در صورتیکه مرگش فرا نرسیده باشد.

۶- از مریض درخواست دعاء کنید زیرا دعای مریض قبول میشود (بیهقی).

(۷) اگر میسّر باشد برای مریض هدیه‌ای هم با خود ببرید. و اگر مریض نیز احتیاج مالی داشته باشد به او کمک کنید.

در حدیث آمده است: بهترین مردم کسی است که به مردم نفع برساند.

۸- در عیادت نیز باید اخلاص داشته و تنها برای رضای خدا عیادت مریض نمود. در این برهه از زمان مردم از روی ریا عیادت مریض می‌کنند تا از طعن مردم رهایی یابند، بدون تردید کسانیکه با این نیت عیادت کنند از فضائل وثوابهای والای عیادت محروم خواهند بود. لذا چه مریض از خویشان و چه از غریبان باشد، محض رضایت خدا از او عیادت بعمل آورد تا از ثوابها و فضائل والای آن بهره‌مند گردد.

باب نکاح

نکاح سنت رسول‌خدا است. پیامبر ﷺ فرمودند: «نکاح از سنتهای من است، هر کس از سنت من (نکاح) روی گرداند، از من نیست.»

در روایتی آمده است که: «نکاح نصف ایمان است».

در روایتی دیگر چنین آمده که: هر کس برای رضای خدا نکاح اختیار کند خداوند بر سر او تاج پادشاهی نهد.

(ابوداوود).

به هر حال نکاح از نعمتهای بزرگ خدا است. امور دین و دنیا بر پایه آن استوار است و در نکاح فواید و مصالح بسیاری نهفته است.

نکاح انسان را از گناه باز می‌دارد و دل او را آرامش میدهد و از نظر روانی از تردیدو اضطراب محفوظ نگه میدارد.

چون شوهر و همسر با هم بنشینند و سخنان مسرت آمیز بر لب جاری کنند ثوابشان از نمازهای نفل بیشتر خواهد بود.

استخاره برای ازدواج نیز سنت میباشد. اگر شخصی میخواهد که جهت ازدواج به زنی یا دختری پیام بفرستد نباید آنرا باکسی اظهار نماید بلکه ابتداء وضو گرفته و بعد تا حد توان و توفیق نمازهای نفلی ادا نماید سپس خداوند را حمد و ستایش کرده عظمت و بزرگی خداوند را بیان نماید و بعد از آن این دعا را بخواند.

اَللّٰهُمَّ اِنَّکَ تَقْدِرُ وَلَا اَقْدِرُ وَ تَعْلَمُ وَلَا اَعْلَمُ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُیُوْبِ فَاِنْ رَاَیْتَ اَنَّ فِی فُلَانَـةَ وَ یُسَمِّیهَا بِاِسْمِهَا خَیْراً لِی

فِی دینی وَ آخِرَتی فَاقْدُرْهٰا لی وَ اِنْ کٰانَ غَیْرُهٰا خَیْراً لی مِنْهٰا فی دینی وَ آخِرَتی فَاقْدُرْهٰا لی.

بار الها بی شک تو قدرت داری و من قدرت ندارم. تو میدانی و من نمی‌دانم و تو دانای غیبها هستی پس اگر میدانی که فلان زن و (نام او را ببرد) برای من در دنیا و آخرت خیری در بر دارد او را جهت عقد با من مقدر فرما و اگر میدانی که غیر از آن کسی دیگر برای دین و دنیای من بهتر است آن یکی دیگر را مقدر بفرما.

درحدیث آمده است که استخاره نشانه خوشبختی است و عدم استخاره علامت بدبختی آدمی‌زاد میباشد.

(آداب نکاح)

امور ذیل در امر نکاح باید رعایت شود:

۱- انجام عقد نکاح میباید در روز جمعه که سنت است و باعث برکت محقق شود.

۲- انجام عقد نکاح در مسجد سنت و بهتر است در

مسجد جامع انجام گیرد.

۳- اعلان نکاح یعنی بحداکثر شهرت رساندن آن سنت است؛

۴- تقسیم خرما بعد از نکاح نیز سنت است.

۵- عقد نکاح در ماه شوال موجب خیر و برکت بیشتر میشود لذا در این ماه اقدام به نکاح سنت است.

در موقع تبریک گفتن به شوهر و همسر میباید این دعا را بخواند بَارَكَ اللّٰهُ عَلَيْكَ وَ جَمَعَ بَيْنَكُمَا بِالْخَيْرِ خدا بر تو برکت کند و شما را بخیر باتفاق زندگی بخشد.

۶- سنت بودن ولیمه: پس از گذراندن شب اوّل پیش همسر سنّت است که دوستان، خویشان، اقوام، عزیزان و عزیزان و مساکین را دعوت نموده و غذا دهد، البته تا جائیکه میسر است غذا بدهد ولی لازم نیست اسباب زیادی را خرج نماید. ولیمه‌ای که در آن فقط از ثروتمندان دعوت بعمل آمده و از مساکین هیچگونه دعوتی بعمل نیامده است بد و ناگوار است.

ولیمه کردن سنت است پس باید در هنگام ولیمه دادن سنت بودن آنرا در نظر داشت. کسیکه فقط برای نام

و رسم ولیمه میدهد و تنها هدفش آنست که مردم از او تعریف کنند هیچگونه ثواب و اجری ندارد بلکه فقط اسباب ناراحتی و قهر خداوند متعال را فراهم آورده است.

شرائط نکاح

امور ذیل برای نکاح ضروری و الزامی میباشند.

۱- بودن ولی و سرپرست: اگر زنی باشد که هیچگونه سرپرستی ندارد امیر و پادشاه وقت سرپرست او خواهد بود (و از نظر احناف زن بالغه خود میتواند ایجاب نکاح بنماید مترجم).

۲- رضایت دختر: حاصل نمودن رضایت از دختر بالغ الزامی است.

۳- حضور دو گواه عادل: البته اگر هنگام نکاح جمعیت زیادی حضور داشته باشند بهتر است، ولی بودن دو نفر عادل ضروری است.

۴- خود طرف یا وکیل شرعی او قبول و ایجاب نماید در این مورد زبان و لغت خاصی ایجاب و قبول شرط نیست به هر زبانی که باشد درست و جائز است.

۵- وجود زنی که با او نکاح طرف جائز باشد: یعنی زنی باشد که شرعاً بتواند او را به عقد خود درآورد.

۶- بهتر است قبل از عقد نکاح برای یک بار دختر را به چشم خود دیده و او را پسند نماید، زیرا این عمل در زندگی آتیه اثر بسزایی دارد.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

اگر کسی خواست ازدواج نماید، اگر برایش میسر باشد یکبار آن زن را نگاه کند تا از نظر جسمی مورد قبول وی قرار گرفته و جای ایرادی باقی نماند.

در نکاح هدف نباید شهوت رانی باشد، بلکه تولید اولاد نیک باید هدف آن قرار گیرد.

۷- قبل از نکاح در زن مطلوبه باید هشت چیز را در نظر گرفت که عبارتند از:

(الف) زن نیکو و پارسا باشد: زن اگر نیک باشد در اموال شوهر خیانت نمی‌کند.

(ب) از نظر صورت و سیرت مورد پسند باشد زیرا که زیبایی باعث ازدیاد محبت میگردد.
(بعدازجستجو حدیثی در این مورد بنظر حقیر نرسید امیدوارم پویندگان راه تحقیق به آن دست یابند مترجم).
از این نظر است که دیدن زن قبل از نکاح سنت میباشد.
(ج) مهریه‌اش کمتر باشد، در حدیث آمده است: زنی بهتر است که خوب صورت و مهریه‌اش کم تر باشد.
(د) زن بیوه نباشد: زیرا در روایتی آمده است بودن حصیر کهنه که از برگ درخت خرما بافته شده بهتراست‌از زن بیوه در خانه زن بیوه اکثراً از شوهر اولی یاد میکند (گرچه در مواردی زن بیوه خوشبختی بهتر را همراه دارد مترجم).
(هـ) حسب و نسب زن خوب باشد زیرا زنیکه از اصالت خوبی برخوردار نباشد اکثراً بداخلاق از آب درآمده و اولادش نیز از او تبعیّت خواهند کرد (البته اخلاق نیکو بهتر از نسب می‌باشد).
(ز) زن بهتر است از خویشان نزدیک نباشد، در

حدیث آمده است که از زنان خویشاوند نزدیک اولاد ضعیف میگردد و علّت هماناکم بودن تحریک احساسات شهوانی در رابطه با زنان خویشاوند میباشد.

آداب بعد از نکاح

۱- ولیمه دادن: بعد از نکاح ولیمه دادن سنت مؤکده می‌باشد.

ولیمه عبارت است از دادن غذا به دوستان به اندازهٔ قدرت مالی.

۲- بهترین رفتار با همسر: لازم است که با زن خویش با بهترین اخلاق رفتار نماید.

۳- نباید با همسر خویش تکلف نمود: یعنی باید با زن بدون تکلف باشد. وگاهی با او شوخی و سخنان مسرت آمیز هم بگوید.

۴- بی تکلف بودن باید محدود باشد: یعنی نباید تا آن اندازه با زن بی تکلف شود که زن بر او چیره گردد و در

کارهای نامناسب و نامربوط به زن یاری نکند بلکه او را به شدت منع نماید.

۵- از سخنان فتنه انگیز بپرهیزد: باید در حمیّت و غیرت حد اعتدال را رعایت نماید. از سخنان شرارت آفرین شدیداً دوری نماید. به زن اجازه ندهد که پشت بام و یا به بازار برود تا در معرض دید بیگانگان و نامحرمان قرار گیرد و همچنین به او اجازه ندهد که به بیگانگان نظر اندازد. زیرا آفتهای نامطلوب همه از چشم چرانی‌ها بوجود می‌آیند.

۶- نان و نفقه: نان و نفقه دادن به همسر از صدقه و بخشش به دیگران بهتر است. خرج زن را با کمال خوشحالی باید بپردازد. حداقل هفته‌ای یکبار شیرینی خریده و مصرف نمایند. زیرا شیرینی مهر و وفا را می‌افزاید.

اگر در منزل میهمان نباشد با همسر خویش یکجا غذا بخورند، زیرا فرشتگان در چنین حالتی بر آن دو درود می‌فرستند و دعا می‌کنند.

خرج همسر خویش را از کسب حلال بدهد.

۷- بر شوهر لازم است که همسر خویش را از مسائل

نماز، طهارت، حیض و نفاس و مسائل دیگر دینی آگاه سازد، زیرا اگر او همسر خویش را تعلیم ندهد زن مجبور میشود که از دیگران سؤال کند.

۸- در صورتی که بیش از یک زن دارد باید میان آنها با عدالت رفتار کند.

۹- در صورت نافرمانی کردن زن، لازم است که شوهرموضوع رابانرمی وعطوفت ومهربانی به اوتفهیم نماید.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: هر کس که در مقابل بدزبانی همسر خویش صبروتحمل اختیارنماید، خداوند او رااجروپاداش حضرت ایوب علیه السلام عنایت میفرماید.

۱۰- لازم است که همسر خود را با تاکید مجبور به رعایت حجاب اسلامی کند. زیرا کلیهٔ فسادها و بی بند و باریها از بی حجابی بوجود می آید.

(آداب مباشرت و مقاربت)

مباشرت ر نباید یکی از دستورات خداوند تصور

نموده آنرا انجام داد اگر کسی این عمل را دستور خداوند و سنّت پیامبر ﷺ تصور نموده و مطابق با سنّت آنرا انجام دهد ثواب صدقه حاصل نموده و عملش عبادت بشمار خواهد رفت. همچنین آداب مباشرت را باید مراعات نموده و آنها عبارتند از:

۱- هر گاه شوهر برای اولین بار به پیش همسر میرود ابتداء باید موی پیشانی او را کنار زده این دعا را بخواند- اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَسْئَلُکَ خَیْرَهَا وَ خَیْرَ مَا جَبَلْتَهَا عَلَیْهِ وَ اَعُوذُبِکَ مِنْ شَرِّهَا وَ شَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَیْهِ- بار خدایا از تو خیر این زن را مسئلت داشته و خیر هر آنچه که او را بر آن حالت آفریده‌ای نصیبم گردان وازتو میخواهم تااز شراین زن وشر جمیع آنچه او را بر آنحالت آفریده‌ای مرا نجات بدهی.

۲- قبل از مقاربت باید همسر خویش را با محبت و بوسه خوشحال گرداند.

۳- قبل از مقاربت میباید طرف را بوسیله ملاعبه آماده عمل و قلباً راضی گرداند. رسول‌اکرم ﷺ فرمودند: نباید شوهر همچون حیوان درنده‌ای به همسر خویش حمله ور گردد.

۴- قبل از اینکه عمل مقاربت را انجام دهد این دعا را بخواند.

بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّیْطَانَ وَ جَنِّبِ الشَّیْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا...

به نام خدا بار الها ما را از شیطان محفوظ داشته و اولادی را که بما عنایت میفرمائی نیز از حربه شیطان محفوظش بدار.

در حدیث آمده هر کس این دعا را بخواند از شیطان محفوظ میگردد.

۵- و چون انزال گردد این دعای را قلباً بخواند: اَللّٰهُمَّ لَا تَجْعَلْ لِلشَّیْطَانِ فِیمَا رَزَقْتَنِی نَصِیباً بارخدایادرآنچه بمن روزی دادی (یعنی اولاد) برای شیطان سهم قرار مده.

۶- هر گاه با انزال نزدیک شد سعی کند تا طرف نیز اقناع شده و او نیز انزال گردد.

حضرت رسول‌اکرم ﷺ فرمودند: سه چیز از عجز انسان حکایت میکند که یکی از آن سه چیز مقاربت بدون مقدمه است یعنی قبل از اینکه حرفی، بازی و بوسه‌ای انجام دهد مشغول عمل مقاربت شده و چون ارضاء

میگردد و نیاز خود را برآورده مینماید توجهی به طرف و اقناع او نداشته باشد.

۷- از حضرت علی (رض) نقل شده است که مقاربت در شب پانزدهم و شب آخر ماه مکروه میباشد. و نیز نقل شده است که مقاربت در شب جمعه سنت است.

۸- در حالت حیض و نفاس نباید مقاربت نمود و در چنین حالتی برهنه خوابیدن با همسر نیز صحیح نمی‌باشد و نیز بعد از اتمام حیض قبل از غسل مقاربت درست نمی‌باشد.

۹- اگر کسی یکمرتبه مقاربت نمرد و خواست مجدداً نزدیکی کند لازم است آلت تناسلی را شستشوی نماید. (و اگر وضو بگیرد بهتر است مترجم).

۱۰- اگر پس از مباشرت تصمیم دارد بخواب رود، یا چیزی‌بخورد،ابتداء باید وضو گرفته بعداً دست به این کارها بزند البته در حال جنابت باقی میماند لکن وضو کردن سنّت است.

۱۱- قبل از غسل جنابت موی و ناخن را نباید قطع کند زیرا در اینصورت مقدار قطع شده در حال جنابت

میماند و این کار صحیح نیست.

۱۲- بهتر است منی را درون رحم بریزد و بدون عذر نباید بیرون بریزد.

۱۳- بعد از عمل مقاربت اندکی استراحت کند زیرا این عمل برای صحت اثر بسزائی دارد.

مسئله: در حدیث آمده اگر زنی را دید و مورد پسند و شعف قلب قرار گرفت فوراً به منزل برگشته و با همسر خود مقاربت نماید زیرا این کار اثر دید و دلربائی قبلی را از بین میبرد.

(آداب تجارت)

آداب خرید و فروش از قرار ذیل میباشد: مراعات مقررات تجارت برای هر مؤمن تاجر لازم است، و نیز ضروری است قبل از آغاز تجارت مسائل مربوط به تجارت را فرا گیرد تا آنکه تجارت نیز بعنوان عبادت زینت بخش انسان تاجر شود.

۱ - با کودک، دیوانه، کنیز، غلام، نابینا، و آدم حرام خور نباید معامله کرد.

۲- تجارت و کاسبی اموال حرام و نجس را نباید اختیار کرد معامله بتهای که بشکل حیوان یا انسان ساخته شده‌اند جائز نمی‌باشد.

۳- تجارت ساز و آلات موسیقی مباطل و مبتذل می‌باشد.

۴- اموالی راکه میفروشد باید از دارائی خودش بوده یا صاحب آن باو اجازه داده باشد.

۵- اشیاء فروخته شده میباید در دسترس باشند.

۶-چیزی که بصورت رهن (گرو) در دست کسی باشد بدون اجازه مالک اصلی آن بفروش رسانیدن آن جائز نیست.

۷- مالی راکه میخواهد بفروشد لازم است عین آن و مقدار آن معلوم و مشخص باشد تا خریدار در فریب نیافتد.

۸- خرید و فروش باید درست باالفاظ صریح انجام گیرد زیرا بیع با الفاظ نامفهوم و مشکوک و نارسا درست نخواهد بود.

۹- احتکار اموال برای هیچ احدی جائز نیست اگر

چنانچه کسی اموال مورد نیاز جامعه را بخاطر اینکه در مواقع اضطراری با نفع و سود بیشتری بفروش رساند، احتکار کند ملعون میگردد یعنی خداوند از او بیزار میشود.

۱۰- توجه و دقت کامل باید کرد که پول ناقص، قلابی، و جعلی، بکسی داده نشود سکه جعلی بکسی دادن بدتر از این است که صد سکه دزدی کند. لذا اگر چنانچه سکه مغشوش و جعلی از جائی بدست آمد آنرا فوراً در چاه و زیرزمین دفن نماید تا بدست دیگری نرسد.

۱۱- فروشنده دقت کند چیزی را که میخواهد بفروش رساند بیش از اندازه تعریف نکند که این کار حرام است.

۱۲- اگر در مالی عیب و نقصی وجود دارد لازم است آنرا برای طرف اعلان نماید والا غدر و فریب خواهد بود اگر در تاریکی بطور نمونه مقداری را به مشتری نشان داد یا مقدار چیز خوبی را بطور نمونه نشان داد و از آن پس چیز خراب باو تحویل دهد یقیناً این کار از بی ایمانی او نشأت گرفته است.

بهتر آن است که نه مال بد بخرد و نه بفروش برساند.

فرضاً اگر گاهی مال نادرست بدست کسی آمد یعنی از جایی وارد شد نباید دیگران را فریب دهد. بهتر است که خسارات و ضرر آن را خود شخص برداشت نماید. زیرا در تجارات وکاسبی صداقت اثر مثبت دارد. و چون بی ایمانی داخل تجارت گردد. برکت از آن برداشته میشود.

۱۳- برای شخص تاجر لازم است روز هولناک قیامت را در نظر گرفته معامله کند و مدام در کسب و تجارت از راستگویی و درستکاری بهره برد زیرا تاجر صادق و نیکوکار روز محشر با شهداء محشور می‌گردد.

۱۴- در وزن و کیل و متر نباید مرتکب بی ایمانی گردد، آنانکه در اوزان و مقادیر وارد خلاف میشوند بی تردید مرتکب حرام میگردند.

۱۵- قیمت هر مال را باید آشکارا به خریدار گفت و نباید قیمت آنرا مخفی نگه داشت.

۱۶- از قیمت اصلی نباید بیشتر گفت، و پس از آن به قیمت نازلتر فروخت زیرا این کار درستی نیست. با چانه و چونه نباید دنبال سود بیشتری بود و در صورتی که خریدار با قیمت بیشتر راضی میشود نباید از قیمت اصلی بیشتر

گرفت.

۱۷- اگر خریدار از چیز خریده شده پشیمان گردید آن جنس را باید پس گرفت زیرا اینکار فضائل زیادی داشته و نزد خداوند اجر زیادی دارد.

۱۸- بهتر است اموال فقراء را با قیمت بیشتر بخرد تا بدینسان به آنان کمک کرده باشد.

۱۹- اگر مشتری نقد در دست ندارد باید به او مهلت داد.

۲۰- اگربامشتری‌درمعامله‌طی‌گردید و بیع تمام شده باشد و او از این معامله پشیمان و خجالت زده باشد آنرا فسخ باید کرد.

(آداب بازار)

رسول‌اکرم ﷺ بازرا را شرّ اماکن و بدترین مجالس فرموده‌اند. یعنی بازار رفتن به خاطر وقت گذراندن بدترین مکان‌می‌باشد و لازم است که مسلمانان در رابطه با فرمان

گهربار رسول گرامی اسلام صلی‌الله علیه وسلم توجه کافی مبذول داشته و از رفتن بیهوده به بازار خودداری کنند.

چنانچه اجباراً گاهی به بازاری گذر افتاد سعی داشته باشد که مطابق سنت وقت بگذراند تا از شر بازار محفوظ بماند، و محض برای سیر و تفریح رفتن به بازار بسیار مضر و زیان آور خواهد بود.

چگونگی آداب بازار عبارتند از موارد زیر:

۱- رفتن به بازار نباید محض سیر و تفریح باشد بلکه جهت رفع نیاز و ضرورت به بازار عزیمت کند که در این صورت رفتن به بازار مباح و جائز میباشد.

۲- در بازار نظر را براه انداخته و تنها مقصد خود را در نظر داشته باشد و نبایدبه‌این‌سووآن سوی نظر کند بالخصوص توجه داشته باشد تا نظر به زنان نامحرم نیافتد خصوصاً زنان بیکاریکه بی‌جهت در بازار رفت و آمد دارند.

زنهار که نظر تیری از تیرهای شیطان است.

۳- در بازار اگر فرصت مناسب پیدا کرد حتماً اقدام به امر به معروف و نهی از منکر کند و از این کار هرگز نباید که تساهل کرد زیرا رسول‌اکرم ﷺ در بازار و مجالس

تشریف میبردند و اقدام به تبلیغ دین میفرمودند.

۴- در مسیر بازار اگر با مسلمانی برخورد کرد اقدام به سلام کند و اگر او سلام گفت حتماً باو جواب باید داد.

۵- بر سر معامله کسی نباید مداخله کرد تا او دست بردار نشده شما ساکت باشید.

۶- چون داخل بازار رفتید چنین دعا بخوانید:

لا اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ یُحْیی وَ یُمیتُ وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلیٰ کُلِّ شَیْءٍ قَدیرٌ.

توضیح) در حدیث آمده است هر کس به بازار قدم نهاد و کلمات خوف را خواند برای او ده هزار نیکی نوشته شود و ده هزار گناه از نامهٔ اعمالش محو و نابود گردد و ده هزار درجه بر درجات او افزون شود و خانه‌ای در بهشت برای او مهیّا گردد.

۷- هنگام رفتن بسوی بازار یا هنگام داخل شدن به بازار دعا ذیل را باید خواند: بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ خَیْرَ هٰذِهِ السُّوقِ وَ خَیْرَ ما فیها وَ اَعُوذُبِکَ مِنْ شَرِّها وَ شَرِّ ما فیها اَللّٰهُمَّ اِنّی اَعُوذُبِکَ مِنْ اَنْ اُصیبَ فیها یَمیناً فاجِرَةً اَوْ

صَفْقَةً خاسِرَة.

(ترجمه) بنام خداوند بار خدایا از تو خیر این بازار و خیر آنچه در او هست میطلبم و از شرّ آن و شرّ آنچه در او هست پناه میطلبم و از تو پناه میخواهم از اینکه به سوگند دروغی وارد شده و یا به معامله زیان‌آوری گرفتار شوم.

۸- لازم است هر تاجر و صاحب مغازه هنگام خروج از بازار حداقل ده آیه از کلام اللّٰه مجید تلاوت کند زیرا اینکار اجر و ثواب فراوانی دارد در حدیث آمده است هر کس از بازار برگشت باید ده آیه از قرآن مجید را تلاوت کند، خداوند متعال در مقابل هر آیه‌ای ده نیکی در نامه اعمال او قرار میدهد.

۹- هنگام بازگشت از بازار در طی راه به مظلومان یاری و کمک باید کرد و کسیکه راه گم کرده است حتماً او را راهنمائی کند.

۱۰- در بازار هنگام راه رفتن طرف راست راه را باید اختیار کرد و سعی باید کرد تا به کسی آزار و اذیّت نرساند.

(الحمدللّٰه و المنه)

که ترجمه کتاب در ساعت دو بعد از ظهر ۱۱ رجب

المرجب سال ۱۴۰۶ هجری قمری باتمام رسید.

زاهدان - عبدالرحمن محتّی عفی عنه و عن والدیه.